

SIŁA MARZEŃ – W DRODZE DO WOLNOŚCI 45 rocznica

I KRAJOWEGO ZJAZDU DELEGATÓW NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”

❶ WSTĘP – Jerzy Buzek i Tadeusz Syryjczyk

❷ SAMORZĄDNA RZECZPOSPOLITA. Program NSZZ „Solidarność” uchwalony przez I Krajowy Zjazd Delegatów

❸ POSŁANIE PIERWSZEGO ZJAZDU DELEGATÓW NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” DO LUDZI PRACY EUROPY WSCHODNIEJ

❹ LISTA DELEGATÓW BIORĄCYCH UDZIAŁ W I KRAJOWYM ZJEŹDZIE NSZZ „SOLIDARNOŚĆ”

W ŚRODKU REPRINT KOMIKSU „SOLIDARNOŚĆ – 500 PIERWSZYCH DNI” PRZYGOTOWANY ZA ZGODĄ AUTORA JACKA FEDOROWICZA

Wstęp

Już w chwili otwarcia Zjazdu było jasne, że jest to pierwsze w Polsce tak reprezentatywne i demokratycznie powołane zgromadzenie od czasu II Wojny Światowej. Z perspektywy czasu łatwo jednak dostrzec, że omal 900 delegatów reprezentujących około 10 milionowy związek, do którego mogły należeć tylko osoby pracujące, a nie każdy pełnoletni obywatel, miało mandat trochę inny, ale wcale nie gorszy niż Sejmy III Rzeczypospolitej, kiedy to liczący ponad 25 milionów elektorat szedł do wyborów w liczbie od 10,5 do 17 milionów. Dodatkowym wzmocnieniem mandatu I KZD „S” było pełne, oficjalne poparcie kilkumilionowych NSZZ „S” Rolników Indywidualnych i NSZZ „S” Indywidualnego Rzemiosła, zarejestrowanych oficjalnie w I. połowie 1981 roku.

Mandat ten miał też inną właściwość. Jakkolwiek wybory pośrednie mają szereg wad, to delegat powoływany na zebraniach i zjazdach od wydziału lub zakładu pracy poprzez regiony musiał najpierw być wybrany w swoim miejscu pracy przez kolegów, współpracowników, którzy znali go z bezpośredniej, często wieloletniej znajomości.

Delegaci na Zjazd byli zróżnicowani w swych poglądach. Najpierw: czy „S” ma być czystym związkiem i unikać postulatów dotyczących reform państwa i gospodarki, czy też – jak w końcu się stało – w swym programie stawiać postulaty reformatorskie, w istocie dotyczące ustroju państwa, wykraczające poza rewindykację praw pracowniczych. W rezultacie program Zjazdu „Samorządna Rzeczpospolita” stał się rzetelną propozycją budowy suwerennej, demokratycznej i dobrze zarządzanej Polski, w której kluczowe decyzje na każdym szczeblu zależą od świadomych, odpowiedzialnych obywateli. Był więc emanacją marzenia Delegatów o przyszłej Polsce formułowanych w warunkach realnego socjalizmu, a jego opracowaniu poświęcono całą ponad dwutygodniową przerwę pomiędzy turami Zjazdu, pracując w 13. Zespołach na terenie kraju, a potem głosowano niemal zdanie po zdaniu przez większość czasu obrad drugiej tury.

Pytanie jak dalece być ostrożnym też miało rozmaite odpowiedzi. Wszak delegaci na ogół osobiście pamiętali sowieckie interwencje w roku 1968 w Czechosłowacji i w 1956 na Węgrzech, ale też czuli wyjątkowość sytuacji po porozumieniach sierpniowych. Granice dopuszczalnych wypowiedzi ustalono sponta-

Tadeusz Syryjczyk
Przewodniczący pierwszej tury
I Krajowego Zjazdu Delegatów
NSZZ Solidarność w dn. 5–10 września 1981 r.

nicznie już w pierwszej turze Zjazdu przyjmując „Pismo do ludzi pracy Europy Wschodniej”.

W kuluarach można było spotkać ks. Profesora Józefa Tischnera – autora etyki Solidarności – zbioru jego kazań głoszonych do delegatów w czasie Zjazdu, ale także ks. Prałata Henryka Jankowskiego, o dużych wpływach w środowisku gdańskiej Solidarności. Ich wizje obecności Kościoła i chrześcijaństwa w życiu społecznym były delikatnie mówiąc odmienne.

Trwający omal 3 tygodnie Zjazd uchwalił szereg ważnych programowo uchwał i wniosków, statut Związku, wybrał władze i, jak wspomniano, obszerny program Samorządnej Rzeczypospolitej. Ale nade wszystko był ważnym etapem tworzenia nowych elit – powstałe wtedy więzi przetrwały stan wojenny i więzienia, pozwoliły odtworzyć Solidarność i wygrać wybory 4 czerwca 1989 – założyć III Rzeczpospolitą.

Jerzy Buzek
Przewodniczący drugiej tury
I Krajowego Zjazdu Delegatów
NSZZ Solidarność
w dn. 26 września – 7 października 1981 r.

Program NSZZ „Solidarność” uchwalony przez I Krajowy Zjazd Delegatów

I

KIM JESTEŚMY I DOKĄD DĄŻYMY

NSZZ „Solidarność” powstał z ruchu strajkowego 1980 roku – największego ruchu masowego w dziejach Polski. Ruch ten, zrodzony wśród robotników wielkich zakładów pracy w różnych regionach naszego kraju, znalazł swój historyczny punkt zwrotny w sierpniu 1980 roku na Wybrzeżu. Ogarnął on w ciągu roku wszystkie środowiska świata pracy: robotników i rolników, inteligencję i rzemieślników.

U początku naszego Związku były po prostu potrzeby zwykłych ludzi naszego kraju, ich cierpienia i zawody, nadzieje i tęsknoty. Związek nasz wyrósł z buntu społeczeństwa polskiego doświadczonego w ciągu przeszło trzech dziesięcioleci łamaniem praw ludzkich i obywatelskich; z buntu przeciwko dyskryminacji światopoglądowej i wyzyskowi ekonomicznemu. Był protestem przeciwko istnjącemu systemowi sprawowania władzy.

Chodziło nam wszystkim nie tylko o warunki bytowania, chociaż żyło się źle, pracowało się ciężko i jakże często bezowocnie. Historia nauczyła nas, że nie ma chleba bez wolności. Chodziło nam również o sprawiedliwość, o demokrację, o prawdę, o praworządność, o ludzką godność, o swobodę przekonań, o naprawę Rzeczypospolitej, nie zaś tylko o chleb, masło i kiełbasę. Wszystkie wartości elementarne nazbyt były sponiewierane, by można było uwierzyć, że bez ich odrodzenia cokolwiek zmieni się na lepsze. Protest ekonomiczny musiał być zarazem protestem społecznym; protest społeczny musiał być zarazem protestem moralnym.

Ten społeczny i moralny protest nie zrodził się z dnia na dzień. Jest w nim dziedzictwo krwi robotników poznkańskich z 1956 roku i grudnia 1970 na Wybrzeżu, bunt studentów w 1968 roku, cierpienia Radomia i Ursusa w 1976 roku. Jest w nim dziedzictwo niezależnych działań robotników, inteligencji i młodzieży, wysiłków Kościoła o przechowanie wartości, dziedzictwo wszystkich walk o godność ludzką w naszym kraju. Związek nasz wyrósł z tych walk i pozostanie im wierny.

Stanowimy organizację, która łączy cechy związku zawodowego i wielkiego ruchu społecznego. Zespolenie tych cech stanowi o sile naszej organizacji i o naszej roli w życiu całego narodu. Dzięki powstaniu potężnej organizacji związkowej społeczeństwo polskie przestało być rozdrobnione, zdeorganizowane i zagubione, jednocząc się pod hasłem solidarności odzyskało siły i nadzieję. Powstały warunki dla rzeczywistego odrodzenia narodowego. Związek nasz – najszersza reprezentacja ludzi pracy w Polsce – chce być i będzie siłą sprawczą tego odrodzenia.

NSZZ „Solidarność” zespala w sobie wiele nurtów społecznych, łączy ludzi o różnych światopoglądach i różnych przekonaniach politycznych i religijnych, niezależnie od narodowości. Złączył nas protest przeciw niesprawiedliwości, nadużyciom władzy i zmonopolizowaniu prawa do określenia i wyrażenia dążeń całego narodu. Złączył nas protest przeciwko traktowaniu obywatela przez państwo jako swojej własności, przeciwko pozbawieniu ludzi pracy prawdziwej reprezentacji w konfliktach z państwem; przeciwko łaskawości rządzących, którzy lepiej wiedzą, ile wolności przydzielić rządzonym, przeciwko nagradzaniu bezwzględności posłuszeństwa politycznego zamiast inicjatywy i samodzielnego działania. Złączyło nas odrzucenie kłamstwa w życiu publicznym, niezgoda na marnotrawienie rezultatów ciężkiej, cierplivej pracy narodu.

Jesteśmy jednak siłą zdolną nie tylko do protestu, lecz siłą, która pragnie budować sprawiedliwą dla wszystkich Polskę, siłą, która odwołuje się do wspólnych wartości ludzkich.

U podstaw działania stać musi poszanowanie człowieka. Państwo ma służyć człowiekowi, a nie panować nad nim; organizacja państwowa ma służyć społeczeństwu i nie może być utożsamiana z jedną partią polityczną. Państwo musi być rzeczywiście wspólnym dobrem całego narodu. Praca jest dla człowieka, o jej sensie stanowi zbliżenie jej do człowieka, do jego rzeczywistych potrzeb.

Podstawą naszego odrodzenia narodowego i społecznego musi być przywrócenie właściwej hierarchii tych celów. „Solidarność”, określając swe dążenia, czerpie z wartości etyki chrześcijańskiej, z naszej tradycji narodowej oraz z robotniczej i demokratycznej tradycji świata pracy. Nowym bodźcem do działania jest dla nas encyklika o pracy ludzkiej Jana Pawła II. „Solidarność” jako masowa organizacja ludzi pracy jest także ruchem moralnego odrodzenia narodu.

Uważamy ludowładztwo za zasadę, od której nie wolno odstępować. Ludowładztwo nie może być władzą stawiającą się ponad społeczeństwem grup, które przypisują sobie prawo orzekania o potrzebach oraz reprezentowania interesów społeczeństwa. Społeczeństwo musi mieć możliwość przemawiania pełnym głosem, wyrażania różnorodności poglądów społecznych i politycznych; musi mieć możliwość organizowania się w taki sposób, który zapewnia wszystkim sprawliwy udział w materialnych i duchowych dobrach narodu oraz wyzwolenie wszystkich jego możliwości i sił twórczych. Chcemy rzeczywistego uspołecznienia systemu zarządzania i gospodarowania. Dlatego dążymy do Polski samorządnej.

Droga jest nam idea wolności i nieokrojonej niepodległości. Popierać będziemy wszystko, co umacnia suwerenność narodową i państwową, sprzyja swobodnemu rozwojowi kultury narodowej i przekazywaniu dziedzictwa historii. Uważamy, iż nasza tożsamość narodowa musi być w pełni respektowana.

Związek nasz, który powstał i działa w tak trudnych warunkach, idzie drogą przez nikogo nie przetartą. Od początku przychodzili do niego i przychodzą wszyscy, którym leżą na sercu ważne polskie sprawy, którzy gdzie indziej nie znajdują zrozumienia i oparcia. Nie ma bodaj dziedziny, w której by czegoś od naszego Związku nie oczekiwano, licząc na jego siłę i autorytet społeczny i moralny. Musimy równocześnie walczyć o istnienie naszego Związku, organizować się na wszystkich szczeblach i uczyć się – nierzadko na własnych błędach – właściwego postępowania i metod walki o nasze cele.

Program nasz jest programem walki o cele, które sami postawiliśmy, programem, w którym znajdują odbicie pragnienia i dążenia naszego społeczeństwa, programem, który z tych dążeń wyrasta. Jest programem zmierzającym do celów długofalowych przez rozwiązywanie spraw bliższych. Jest to program naszej pracy, walki i służby.

II

WOBEC DZISIEJSZEJ SYTUACJI KRAJU

Powstanie „Solidarności”, masowego ruchu społecznego, zasadniczo zmieniło sytuację kraju. Stworzyło możliwość rozwoju różnorodnych, niezależnych społecznych instytucji, zarówno nowo powstających, jak i tych, które do niedawna zależne od władz państwowych, obecnie uzyskały samodzielność. Narodziny organizacji niezależnych od władz państwowych należy uznać za fakt zasadniczy dla przemian, jakie zachodzą w stosunkach społeczno-politycznych naszego kraju. Dzięki nim społeczeństwo może zabiegać o realizację swoich dążeń i skutecznie bronić swoich praw.

Zmieniły się przez to warunki sprawowania władzy. Aby sprawować ją skutecznie, należało się liczyć z wolą społeczeństwa i działać pod jego kontrolą, zgodnie z zasadami zawartymi w porozumieniach społecznych Gdańska, Szczecina i Jastrzębia. Należało wprowadzić reformę gospodarczą, reformę państwa i jego instytucji. Mieliśmy prawo oczekiwać od władz państwowych, że przemian takich będą dokonywać.

Dotychczasowy sposób rządzenia krajem, oparty na wszechwładzy centralnych instytucji partyjno-państwowych, prowadził kraj do ruiny. Trwające ponad rok powstrzymywanie przemian, mimo że nie można już było rządzić po staremu, przyspieszyło ten proces i szybkimi krokami zbliża nas do katastrofy. Po drugiej wojnie światowej nigdzie w Europie nie nastąpił tak głęboki upadek gospodarki w warunkach pokojowych. Społeczeństwo mimo zmęczenia i uczucia zawodu wykazało przez ostatni rok ogromną cierpliwość a zarazem determinację. Jednak istnieje niebezpieczeństwo, że zmęczenie i zniecierpliwienie przekształcą się wresz-

cie w ślepą siłę niszczącą albo doprowadzą do pograżenia nas w bezradności. Nie wolno nam – jako społeczeństwu – utracić nadziei, że wyjście z kryzysu jest możliwe.

W obliczu narodowej tragedii „Solidarność” nie może dłużej ograniczać się do oczekiwania i wywierania nacisku na władze, aby dotrzymywały zobowiązań wynikających z porozumień. Dla społeczeństwa jesteśmy jedynym gwarantem tych porozumień. Dlatego Związek nasz uznaje za swój podstawowy obowiązek podjęcie wszelkich możliwych działań doraźnych i perspektywicznych dla ratowania kraju przed upadkiem, a społeczeństwa przed nędzą, zniechęceniem i samozniszczeniem. Nie ma innej drogi do tego celu niż oparcie na demokracji i wszechstronnej inicjatywie społecznej przebudowa państwa i gospodarki.

Jesteśmy w pełni świadomi, że społeczeństwo polskie oczekuje od nas służby pełnionej w taki sposób, aby ludzie mogli żyć w pokoju. Naród nie wybaczy nikomu zdrady ideałów, dla spełnienia których „Solidarność” powstała. Naród nie wybaczy nikomu nawet z najlepszej woli zrodzonych działań, jeśli doprowadzą do przelewu krwi; zniszczenia naszego duchowego i materialnego dorobku. Świadomość ta nakazuje nam urzeczywistniać nasze ideały stopniowo, w taki sposób, aby każde kolejne zadanie zyskiwało poparcie społeczeństwa.

Odpowiedzialność nakazuje nam dostrzegać układ sił, jaki powstał w Europie po II wojnie światowej. Podjęte przez nas dzieło wielkiej przemiany chcemy prowadzić bez naruszania sojuszków międzynarodowych. Mogą one uzyskać gwarancje rzetelniejsze niż dotąd. Naród nasz, ożywiony głębokim poczuciem godności, patriotyzmu i swej tradycji, może być wartościowym partnerem jedynie wtedy, gdy zobowiązania podejmuje sam i świadomie.

Dzisiejsza sytuacja kraju postawiła przed nami konieczność stworzenia programu o różnym zakresie. Musi to być najpierw program działań szybkich, koniecznych dla przejścia przez trudny okres czekającej nas zimy. A równocześnie musi to być program reformy gospodarczej, której odłożyć na później nie można, program polityki społecznej i przebudowywania życia publicznego kraju – program drogi do samorządnej Rzeczypospolitej.

III

ZWIĄZEK WOBEC KRYZYSU I REFORMY GOSPODARCZEJ

Źródła obecnego kryzysu tkwią głęboko w systemie ekonomicznym i politycznym oraz w polityce gospodarczej prowadzonej przez władze, które, lekceważąc podstawowe interesy społeczeństwa, blokowały wszelkie próby reformy i zmarnotrawiły ogromne pożyczki zagraniczne. Ostry kryzys narastał od połowy lat 70., zaś w ostatnim roku nastąpiło jego gwałtowne zaostrenie, głównie na skutek niezdolności władzy do przeprowadzenia głębokich zmian.

W obliczu ujawniającej się katastrofy gospodarczej

kraju rząd ogłosił program przezwyciężenia kryzysu i stabilizacji gospodarki. Związek nie popiera tego programu, ponieważ nie uruchamia on wielu ważnych rezerw gospodarki, nie budzi zaufania społecznego. Szybsze wyjście z kryzysu możliwe jest, naszym zdaniem, jedynie przy nadaniu decyzjom władzy pełnej wiarygodności. Dlatego domagamy się zapewnienia społecznej kontroli nad rządowymi decyzjami antykryzysowymi. Ich uwiarygodnienie wymaga powołania na kierownicze stanowiska w gospodarce narodowej ludzi cieszących się autorytetem fachowym i społecznym.

TEZA 1 – Domagamy się wprowadzenia reformy samorządowej i demokratycznej na wszystkich szczeblach zarządzania, nowego ładu społeczno-gospodarczego, który skojarzy plan, samorząd i rynek.

Związek domaga się reformy. Musi ona znieść przywileje biurokracji i przekreślić możliwość ich odrodzenia. Reforma musi doprowadzić do powszechnego wyzwolenia pracowitości i przedsiębiorczości*. Dlatego nie może być pozorna. Reforma pociągnie za sobą koszty społeczne i jej wprowadzenie wymagać będzie szczególnej ochrony niektórych grup ludności, o co Związek będzie zabiegał.

1. Musi zostać zniesiony nakazowo-rozdzielczy system kierowania życiem gospodarczym, który uniemożliwia racjonalne gospodarowanie. W systemie tym ogromna władza gospodarcza skupiona jest w rękach aparatu partyjnego i biurokratycznego. Struktura organizacyjna gospodarki służąca systemowi nakazowemu musi zostać rozbita. Konieczne jest rozdzielenie organów administracji gospodarczej od władzy politycznej. Należy zerwać służbową zależność dyrektorów przedsiębiorstw od ministrów oraz znieść nominacje oparte na nomenklaturze partyjnej. Reforma zostanie zrealizowana tylko wtedy, gdy będzie masowym ruchem załóg. Przykładem takiego ruchu jest Sieć Organizacji Zakładowych NSZZ „Solidarność” wiodących zakładów pracy. Działalność Sieci zapoczątkowała szeroki ruch samorządowy.

2. Należy zbudować nową strukturę organizacyjną gospodarki. Podstawową jednostką organizacyjną gospodarki powinno stać się przedsiębiorstwo społeczne, którym zarządza załoga reprezentowana przez radę pracowników, a operatywnie kieruje dyrektor, powoływany drogą konkursu przez radę i przez nią też odwoływany.

Przedsiębiorstwo społeczne będzie dysponować powierzonym mu mieniem ogólnonarodowym w interesie społeczeństwa i własnej załogi. Prowadzić będzie samodzielną działalność na zasadach rachunku ekonomicznego. Państwo powinno wpływać na jego działalność za pośrednictwem przepisów i środków ekonomicznych – cen, podatków, oprocentowania kredytów, kursów walutowych itp.

3. Biurokratyczne bariery, uniemożliwiające działanie rynku, muszą zostać zniesione. Centralne organy

administracji gospodarczej nie mogą narzucać przedsiębiorstwom rejonów i sfer działania, ani wyznaczać im dostawców i odbiorców. Przedsiębiorstwa będą mogły swobodnie działać w obrocie wewnętrznym, z wyjątkiem dziedzin wymagających koncesji. Działalność w sferze handlu zagranicznego również winna być bezpośrednio dostępna każdemu przedsiębiorstwu. Związek docenia wagę eksportu opłacalnego dla załóg i kraju.

Dążeniu przedsiębiorstwa do uzyskania uprzywilejowanej pozycji na rynku winno przeciwdziałać prawo antymonopolowe oraz organizacje konsumenckie. Prawa konsumenta winna chronić ustawa. Ceny większości towarów powinny być określone poprzez popyt i podaż.

4. Reforma winna uspołecnić planowanie. Plan centralny musi odzwierciedlać dążenia społeczeństwa i być przez społeczeństwo akceptowany. Dlatego konieczne są publiczne debaty nad planem centralnym. Powinna zostać zapewniona możliwość przedkładania wszelkich planów w wariantach, opracowywanych także z inicjatywy społecznej i obywatelskiej. Dlatego konieczny jest szeroki dostęp do rzetelnej informacji gospodarczej. Wymaga to ustanowienia społecznej kontroli nad GUS.

TEZA 2 – Nadchodząca zima wymaga energicznych działań doraźnych – Związek ogłasza stan gotowości ludzi dobrej woli.

Nadchodzi zima, która wobec rozkładu gospodarki może zagrozić społeczeństwu. Istnieje obawa, że władze nie sprostają temu zagrożeniu. Trzeba będzie zorganizować samopomoc społeczną. Nasz Związek ogłasza stan gotowości ludzi dobrej woli.

2) Działania doraźne w gospodarce.

a) władze Związku winny wystąpić do rządu o zapoznanie ich z rządowym programem przetrwania zimy.

b) Związek będzie domagał się, by władze bezwzględnie zapewniły dostateczne ogrzanie i oświetlenie mieszkań w mieście i na wsi oraz pokrycia zapotrzebowania na podstawowe artykuły konsumpcyjne (ciepła odzież, żywność).

c) samorządy pracownicze przy pomocy Komisji Zakładowych powinny:

- dopilnować wykorzystania dóbr wytwarzanych w wolne soboty i w ramach dodatkowej produkcji, a zwłaszcza artykułów konsumpcyjnych;
- porozumiewać się w sprawie podziału tych i kierować je w miejsca najbardziej zagrożone;
- przystosować organizację produkcji do ograniczeń energetycznych oraz ułożyć współpracę z władzami regionalnymi Związku, a także dyspozycją mocy na okres zimy.

2. Samopomoc społeczna.

Związek powinien zorganizować na szczeblu regionalnym, terenowym i zakładowym związkowe lub społeczne pogotowie pomocy zimowej, które:

* Rozwinięcie tej propozycji zawiera dokument nr 1 aneksu.

- zadba, we współpracy z harcerstwem i NZS, o zaopatrzenie w żywność i opał osób bezbronnych wobec zimy;
- zorganizuje w zakładach pracy doraźne ekipy do usuwania awarii w mieszkaniach osób objętych opieką i do ich zabezpieczenia przed szczególnie dotkliwymi skutkami zimy;
- w oparciu o transport zakładowy i prywatny zapewni, w miarę potrzeb, przewóz do szkół, lekarzy itp.;
- pomoże ludności miejskiej w zaopatrzeniu w ziemniaki, warzywa i owoce;
- zorganizuje rodzaj pomocy zagranicznej.

Pogotowia zakładowe powinny włączać się w rozwiązywanie trudności zaopatrzeniowych działając solidarnie w skali okręgu i regionu.

TEZA 3 – Obrona poziomu życia ludzi pracy wymaga zbiorowego przeciwdziałania spadkowi produkcji.

Sprawą podstawową jest dziś zahamowanie spadku produkcji. Do tego celu potrzebna jest poprawa zaopatrzenia dzięki wykorzystaniu rezerw wewnętrznych oraz zwiększenie środków na import surowców, materiałów i części zamiennych. Ich uzyskanie zależy od skuteczności naszego programu wyjścia z kryzysu i reformy, wzrostu eksportu i możliwości uzyskania kredytów ze Wschodu i Zachodu.

Uważamy, że rząd powinien zbadać warunki powrotu naszego kraju do Międzynarodowego Funduszu Walutowego oraz Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju i przedstawić je opinii publicznej.

Jednocześnie musimy zrobić wszystko co możliwe, by uzyskać maksymalną produkcję w oparciu o te zasoby, którymi kraj dysponuje*.

1. Należy ograniczyć produkcyjne nakłady inwestycyjne i skierować zaoszczędzone materiały do przetwarzania w istniejących zakładach.

2. Należy wykorzystać zbędne zapasy materiałów, maszyn i urządzeń poprzez ułatwienie ich sprzedaży za granicą i odsprzedaż prywatnym zakładom produkcyjnym w kraju. Konieczne jest zniesienie ograniczeń, które utrudniają obecnie działanie tym zakładom.

3. Ze względu na szczególne znaczenie węgla i innych surowców konieczne jest, na zasadach pierwszeństwa, zapewnienie szybkiego wzrostu zatrudnienia, pełnego zaopatrzenia technicznego kopalń oraz tworzenie warunków dla wzrostu wydobywania w przyszłości. Mimo bardzo trudnej sytuacji w wielu rejonach kraju należy zapewnić priorytetowe zaopatrzenie rejonów górniczych w żywność i środki higieny. Ustanowione powinny być również zachęty do oszczędzania węgla, przede wszystkim w przedsiębiorstwach, ale również w gospodarstwach domowych.

4. Należy zasadniczo zwiększyć udział gospodarki chłopskiej w przydziałach środków produkcji, a szczególnie maszyn i narzędzi rolniczych, nawozów, środ-

ków ochrony roślin i pasz, zwłaszcza wysokobiałkowych. Pozwoli to na zwiększenie produkcji żywności, gdyż gospodarka chłopska jest efektywniejsza od gospodarki uspołecznionej.

5. Z powodu ostrego niedoboru surowców i energii istnieje konieczność wyłączenia w najbliższych miesiącach z ruchu szeregu zakładów. Powinny decydować o tym kryteria efektywności ekonomicznej. Decyzje takie muszą być jednak ograniczone do niezbędnego minimum i podejmowane wyłącznie w przypadkach, gdy nie istnieją racjonalne możliwości przestawienia produkcji.

6. W wielu dziedzinach czas pracy nie ma obecnie decydującego znaczenia dla wielkości produkcji. Rozumiejąc jednak wymogi kryzysowej sytuacji – możemy się powstrzymać od żądania wprowadzenia w 1982 roku zwiększonej liczby wolnych sobót. Podjęcie dodatkowej pracy w wolne soboty, o ile są po temu możliwości, powinno zależeć od woli załóg.

7. W okresie kryzysu wydatki zbrojeniowe powinny być ograniczone do absolutnego minimum, a zwolnione środki i moce wykorzystane na rzecz wzrostu produkcji.

TEZA 4 – Związek uznaje konieczność przywrócenia równowagi rynkowej w ramach wiarygodnego programu antykryzysowego, zgodnego z docelową reformą i przy ochronie najsłabszych grup ludności.

Głównym sposobem przywracania równowagi rynkowej musi być wzrost produkcji i podaży towarów. Przywracanie równowagi rynkowej w krótkim czasie nie będzie jednak możliwe tą drogą.** Niezbędne jest także zmniejszenie popytu rynkowego. Można tego dokonać następującymi metodami:

a) Stopniowymi podwyżkami cen z zachowaniem, w okresie przejściowym, kartek na podstawowe artykuły konsumpcyjne;

b) jednorazową podwyżką cen z równoczesnym zniesieniem systemu kartkowego;

c) reformą pieniężną połączoną z reformą cen.

W ramach tych ogólnych metod i ich kombinacji istnieje wiele rozwiązań. Niektóre konkretne propozycje autorskie zostały poddane przez autorów pod rozprawę członkom Związku w aneksie. Nie wyklucza to innych propozycji.

Warunkiem skuteczności powyższych metod jest uprzednie lub równoczesne uzyskanie wzrostu produkcji. Jeżeli żadna z wymienionych metod nie zostanie zastosowana, nieuchronne będzie wprowadzenie powszechnego systemu kartkowego na wszystkie towary. Powszechny system kartkowy nie przywraca równowagi, prowadzi do marnotrawstwa, rodzi sztuczne niedobory, wywołuje rozrost biurokracji i czarnego rynku, likwiduje motywację do dobrej pracy i nie gwarantuje ochrony realnych dochodów ludności.

O tym, jaki kierunek przywracania równowagi bę-

* Szczegółowe propozycje w tym zakresie zawiera dokument nr 2 aneksu.

** Szczegółowe propozycje w tej sprawie zawiera dokument 2 i 3 aneksu.

dzie przyjęty, powinno zadecydować społeczeństwo, po publicznej dyskusji, w drodze referendum ogólnonarodowego. Związek będzie się tego domagał. Im wcześniej o tym zadecydujemy, tym mniejsze będą społeczne koszty przywrócenia równowagi rynkowej.

TEZA 5 – Walka z kryzysem i reforma ekonomiczna muszą być realizowane pod społecznym nadzorem.

Warunkiem skutecznej walki z kryzysem jest nie tylko opracowanie akceptowanego przez społeczeństwo programu, ale także społeczny nadzór nad jego realizacją. Związek spodziewa się, że w przyszłości kontrolę tę będzie sprawował odrodzony Sejm i rady narodowe, a także samorządy pracownicze.

Jednakże instytucje społecznego nadzoru muszą być ustanowione już teraz. Nie tylko bowiem doświadczenia lat 60. i 70., ale i ostatniego roku, dowodzą niezbicie, że brak kontroli społecznej prowadzi do podejmowania błędnych decyzji, sprzyja nieudolności i partykularnym interesom. Dlatego Związek postuluje utworzenie Społecznej Rady Gospodarki Narodowej. Do jej kompetencji powinna należeć ocena polityki gospodarczej rządu, ocena sytuacji gospodarczej i gospodarczych aktów prawnych oraz inicjowanie niezbędnych posunięć w tych dziedzinach. Rada powinna mieć prawo przedkładania projektów ustaw. Społeczna Rada Gospodarki Narodowej powinna działać całkowicie jawnie, a jej członkowie muszą mieć prawo porozumienia się ze społeczeństwem za pomocą środków masowej informacji.

TEZA 6 – Pamiętając o wszystkich, Związek otoczy szczególną opieką najbiedniejszych.

Przed skutkami kryzysu bronić będziemy przede wszystkim tych, którym żyć najtrudniej. Zgodnie z Porozumieniem Gdańskim będziemy żądać wprowadzenia dodatku drożyznianego, jak i rozszerzenia zasiłków wychowawczych i dalszej podwyżki zasiłków rodzinnych, już w 1982 roku, oraz uznania minimum socjalnego za wytyczną polityki dochodowej.

Związek w swej polityce będzie się kierował zasadą, że rekompensaty muszą zagwarantować zachowanie poziomu dochodów realnych mniej zamożnej części społeczeństwa. Aby zasada ta była realizowana, niezbędne jest, by:

- rekompensaty były przyznawane pracownikom (emerytom i rencistom) i wszystkim utrzymywanym przez nich członkom rodziny;
- przy wzroście cen była odpowiednio zwiększona wysokość zasiłków rodzinnych, wychowawczych, rent, emerytur, stypendiów i innych świadczeń społecznych;
- wzrastały progi dochodów uprawniające do pobierania zasiłków, stypendiów i innych świadczeń w wysokości podwyższonej oraz budżety domów dziecka, domów starców, szpitali itp.

Związek opowiada się za generalną zasadą przyznawania do płac rekompensat w równej wysokości.

Widzimy potrzebę ustalenia listy podstawowych towarów i usług, których wzrost cen powinien być rekompensowany. Wzrost cen oraz zasady i wysokość rekompensat muszą być uzgadniane ze Związkiem.

Domagamy się zasadniczego zwiększenia środków na pomoc społeczną. Związek podejmie działania łagodzące skutki nieuniknionego wzrostu kosztów utrzymania. W tym celu:

- będziemy prowadzić kontrolę wskaźników kosztów utrzymania,
- będziemy popierać inicjatywy społeczne, służące kontroli jakości towarów i zasadności ich cen,
- będziemy postulować utworzenie funduszy dotacyjnych, umożliwiających ograniczenie cen detalicznych wybranych, szczególnie ważnych towarów i usług (mleko, podręczniki szkolne, odzież dziecięca itp.).

TEZA 7 – Zaopatrzenie w żywność jest dziś sprawą najważniejszą; kartki muszą mieć pełne pokrycie, rozdział żywności musi być poddany społecznej kontroli.

Wobec wysokiego deficytu podstawowych towarów żywnościowych i przemysłowych, do czasu jego przezwyciężenia Związek zmuszony jest występować o ich reglamentację, by zapewnić każdemu obywatelowi niezbędne minimum konsumpcji.

Obecne przydziały kartkowe, przede wszystkim mięsa, wobec braku produktów zastępczych i uzupełniających (ryby, nabiał) nie zapewniają dostatecznego wyżywienia.

Związek domaga się od rządu energicznych działań w celu zagwarantowania żywności na przydziały kartkowe, a przede wszystkim stworzenia zachęt skłaniających rolników do odstawiania żywca i rozwoju hodowli.

W miarę wzrostu produkcji i dostaw normy artykułów reglamentowanych muszą być podnoszone. Domagamy się poprawy organizacji handlu i systemu reglamentacji tak, by obywatele mogli realizować przydziały kartkowe bez wyczekiwania w kolejkach.

Wyżywienie narodu traktujemy jako sprawę pierwszoplanową.

Związek nie będzie bezczynny wobec obecnej sytuacji zaopatrzeniowej. Niezbędne jest tworzenie ogólnokrajowej sieci związkowych komisji ds. rynku i żywności z centralnym ośrodkiem koordynacyjnym. Komisje te powinny współdziałać z ogniwami NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”.

Powinniśmy jednocześnie przeciwdziałać tendencjom do prowadzenia handlu wymiennego przez silniejsze zakłady pracy, co podważa naszą solidarność.

TEZA 8 – Związek przeciwdziałać będzie narastającym różnicom socjalnym między zakładami pracy i między regionami.

Z reformą gospodarczą łączy się niebezpieczeństwo dużych nierówności płacowych i socjalnych między za-

kładami pracy i między regionami. Musimy stworzyć warunki dla ich łągodzenia.

W tym celu dążyć będziemy do:

1. Przejmowania przez autentyczne samorządy terytorialne urzędów socjalnych zakładów pracy i rozwijania przez nie działalności socjalnej pozostającej dotychczas w gestii przedsiębiorstw.

2. Utworzenia pozostających pod kontrolą społeczną krajowych funduszy socjalnych, umożliwiających przepływ środków w celu łągodzenia różnic międzyregionalnych.

Już teraz Związek podejmie działania polegające na:

1. Zmianie sposobu finansowania zakładowej działalności socjalnej.

W zreformowanym przedsiębiorstwie wysokość funduszy socjalnych powinna zależeć przede wszystkim od liczby zatrudnionych pracowników, a nie od wysokości funduszu płac.

2. Udostępnieniu ludności zamieszkałej na danym terenie bazy socjalnej zakładów pracy (żłobki, domy kultury, środki transportu itp.).

3. Tworzeniu komisji mieszanych z udziałem przedstawicieli osiedli i dzielnic jako załączka samorządów terytorialnych, decydujących o kierunkach wykorzystania i rozwoju bazy socjalnej.

IV

OCHRONA PRACY JAKO PODSTAWOWE ZADANIE ZWIĄZKU

Podstawową działalnością Związku będzie zabezpieczenie prawa pracownika do pracy, do godnego traktowania go przez pracodawcę, do bezpiecznych i nieszkodliwych dla zdrowia warunków pracy oraz sprawiedliwego wynagrodzenia.

TEZA 9 – Prawo do pracy musi być respektowane, a system płac należy zreformować.

Opowiadamy się za powszechnym prawem do pracy, a przeciw bezrobociu. Uznając konieczność uporządkowania zatrudnienia, Związek uważa, że można je przeprowadzić tak, aby nie dopuścić do bezrobocia. W zakładach pracy, w których są przewidziane redukcje, Komisje Zakładowe powinny rozpatrzyć możliwości takich zmian wewnątrz zakładów, by zagrożeni redukcją pracownicy mieli możliwość podjęcia pracy na innym stanowisku pracy lub w krótszym wymiarze czasu pracy bez straty wynagrodzenia.

Związek uważa, że konieczne jest stworzenie możliwości prawnych i innych warunków dla dobrowolnej rezygnacji z zatrudnienia w gospodarce uspołecznionej i podejmowania pracy w gospodarce nieuspołecznionej. Niezbędne jest prawne uregulowanie sprawy emigracji zarobkowej. W związku z tym Komisja Krajowa nawiąże kontakty z zagranicznymi związkami zawodowymi w celu objęcia opieką związkową obywateli polskich podejmujących okresowo pracę za granicą.

Związek będzie kategorycznie sprzeciwiał się wszel-

kim redukcjom pracowników, jeśli nie zostaną stworzone gwarancje socjalne dla osób pozostających czasowo bez pracy (uregulowanie ich statusu, odpowiednie wysokości zasiłków, uregulowanie zasad przeszkalania w celu zmiany kwalifikacji).

Szczególną troską w zakresie zabezpieczenia pracy „Solidarność” obejmie jedynych żywicieli rodzin, samotne matki, pracowników w wieku przedemerytalnym i niepełnosprawnych.

Zarządy regionów utworzą specjalne komórki ds. zatrudnienia.

Konieczna jest reforma systemu płac, gwarantująca każdemu godziwy zarobek i równe wynagrodzenie za pracę o równej wartości. W warunkach reformy gospodarczej oznaczać to powinno, że państwo, w porozumieniu ze związkami zawodowymi, ustali poziom płac gwarantowanych, jednolity dla całego kraju, w przekroju poszczególnych zawodów i stanowisk, niezależny od wyników gospodarczych przedsiębiorstw. W reformie systemu płac będziemy dążyć do:

- ujednolicenia dodatków do płac,
- wzmocnienia motywacyjnej funkcji płac,
- ustanowienia płacy minimalnej na poziomie połowy płacy średniej, nie niższej niż minimum socjalne,
- opodatkowania płac nadmiernie wysokich (propozycja wariantowa),
- włączenia do płac podstawowych dodatków za pracę niebezpieczną, szkodliwą dla zdrowia lub uciążliwą, tak aby dodatki te nie hamowały działań w kierunku poprawy warunków pracy, likwidacji akordowego systemu płac.

Opowiadamy się za tym, by stopniowo, w ramach układów zbiorowych pracy, realizować zawarte dotychczas porozumienia branżowe, zachowując pierwszeństwo dla tych grup zawodowych, wśród których występuje niedobór pracowników. Zjazd zaleca wstrzymanie się od zawierania nowych układów zbiorowych pracy do czasu ustalenia przez Komisję Krajową zasad postępowania w tym zakresie. Nie wyklucza to możliwości bieżących konsultacji z pracodawcą.

Będziemy dążyć do ustalenia jednolitych metod określania płac, zapewniających swobodę ich kształtowania w przedsiębiorstwie. Jeśli jakaś grupa zawodowa występuje w kilku porozumieniach branżowych, płace zasadnicze przyjmowane do układu zbiorowego będą opierać się na średniej płacy dla tej grupy.

Komisja Krajowa powoła komisję płacową, której pilnym zadaniem będzie opracowanie projektów reformy systemu płac i układów zbiorowych.

TEZA 10 – Należy zapewnić bezpieczne i nieszkodliwe dla zdrowia warunki pracy.

1. Związek spowoduje podjęcie działań zapewniających produkcję maszyn, urządzeń i narzędzi zgodnie z wymogami zapewniającymi należyte warunki pracy. Związek będzie dążył do wyeliminowania prac nie-

bezpiecznych i szkodliwych dla zdrowia i szczególnie uciążliwych.

2. Związek doprowadzi w trybie pilnym do powołania (na nowych zasadach) instytucji związkowej inspekcji pracy. Działanie Związku w zakresie warunków bhp będzie koordynowała specjalna komórka, utworzona przy Krajowej Komisji.

Do zadań jej, m.in., należeć będzie:

- opracowanie i wydanie zbioru obowiązujących przepisów bhp dla komisji zakładowych.
- prawne uregulowanie zagadnienia warunków i bezpieczeństwa pracy, a w szczególności:
 - b) uporządkowanie prawne spraw związanych z odszkodowaniami powypadkowymi i systemem ubezpieczeń,
 - c) ratyfikacja konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy, zapewniającej udział Związku w ustalaniu dopuszczalnych norm obciążenia pracy.

3. Związek będzie wykorzystywał swoje statutowe uprawnienia (w tym – wydanie zakazu pracy dla swoich członków) w przypadkach szczególnego zaniedbania warunków bezpieczeństwa i higieny pracy. Komisje Zakładowe mają obowiązek bieżącej kontroli przestrzegania norm najwyższego dopuszczalnego stężenia i najwyższego natężenia.

4. Komisja Krajowa podejmie bezzwłocznie działania na rzecz objęcia uprawnieniami wynikającymi z I kategorii zatrudnienia tych wszystkich stanowisk pracy (a nie zawodów), na których warunki pracy są szczególnie uciążliwe, szkodliwe i niebezpieczne.

5. Podobne działania podejmie Komisja Krajowa w celu zmiany przepisów o ochronie pracowników, którzy utracili w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej zdolność do wykonywania dotychczasowej pracy. Nowe przepisy powinny zobowiązywać zakład pracy do stałego wypłacania dodatku, który wyrównywać będzie różnicę między zarobkami.

6. W samorządnych i samofinansujących się przedsiębiorstwach Związek będzie się domagał takiego planowania ekonomicznego i finansowego, które uwzględni konieczność poprawy warunków pracy. Związek będzie kontrolował realizację tych planów i nakładów ponoszonych na bhp. Niezbędna jest koordynacja wszystkich służb działających w zakładzie pracy w zakresie bhp (związki zawodowe, służba zdrowia, służba bhp, socjalna i inne).

TEZA 11 – Prawo pracy winno stanąć na straży interesów społecznych i pracowniczych obywateli.

Związek uznaje konieczność dokonania głębokiej reformy prawa pracy i systemu ubezpieczeń społecznych, a w szczególności doprowadzenia do:

- zniesienia wszelkich ograniczeń swobody wyboru pracy,
- zrównania praw i obowiązków stron umowy o pracę,

- uzyskania inicjatywy ustawodawczej przez Związek w zakresie stosunków pracy i ubezpieczeń społecznych. Związek powinien mieć prawo zgłaszania sprzeciwu w stosunku do projektów przepisów prawnych z zakresu stosunków pracy i ubezpieczeń społecznych,
- możliwości zawierania układów zbiorowych pracy dla poszczególnych grup zawodów, branż i zakładów pracy,
- rozstrzygania wszystkich sporów ze stosunku pracy przez odrębne, dwuinstancyjne sądy,
- niestosowanie kar dyscyplinarnych, polegających na ograniczeniu praw pracownika do świadczeń płacowych, urlopowych i ubezpieczeniowych,
- obowiązku tworzenia oddziałów lub stanowisk pracy chronionej dla kobiet w ciąży,
- objęcia ochroną prawną pracy więźniów.

Związek w oparciu o związkową komisję do spraw reformy prawa pracy i ubezpieczeń społecznych opracuje własne propozycje odpowiednich uregulowań.

V

SOLIDARNE SPOŁECZEŃSTWO – POLITYKA SPOŁECZNA

TEZA 12 – Związek dąży do skierowania rozbudzonej w proteście społecznym inicjatywy ku zaspokojeniu potrzeb najbliższego otoczenia.

Centralistyczny system polityki społecznej okazał się niespójny i nieskuteczny. W społeczeństwie wywołuje poczucie głębokiego niezadowolenia, a zarazem sprawia, że ludzie biernie czekają na świadczenia rozdzielane przez państwo. Polityka społeczna musi ulec rzeczywistemu uspołecznieniu.

Związek przyjmuje następujące założenia polityki społecznej:

1. Zakres działań Związku powinien być dostosowany do swoistych cech środowiska, branży i regionu. Związek ustalać będzie główne kierunki działania i hierarchię działań, odrzucając schematy dotychczasowych rozwiązań (np. Związek nie będzie przygotowywał szczegółowych instrukcji dla Komisji Zakładowych).

2. W zakładach pracy Komisja Zakładowa czuwa przede wszystkim nad warunkami pracy, płacy i zatrudnienia. Inne zadania realizowane będą w środowisku zamieszkania. Komisje Zakładowe nawiążą współpracę z organizacjami społecznymi w swoim najbliższym otoczeniu; wsparcie ze strony silnych Komisji Zakładowych sprzyjać będzie rozwojowi samorządu lokalnego.

3. Osiedlowe samorządy mieszkańców i różnorodne lokalne stowarzyszenia oraz inicjatywy społeczne powinny pełnić rolę pomocniczą dla samorządu terytorialnego, podejmującego decyzje, dotyczące problemów społecznych w szerszej skali oraz godzącego sprzeczne interesy załóg.

4. Decyzje dotyczące spraw całego społeczeństwa, uzgadniania rozbieżnych interesów regionów i branż,

powinny podlegać kontroli ciał społecznych (np. należy przywrócić znaczenie Radzie Nadzorczej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych).

5. Wcielając w życie ideę samopomocy społecznej, Związek należał jednocześnie na tworzenie i szybki rozwój fachowych służb społecznych, popierając zwłaszcza kształcenie zawodowe pracowników socjalnych.

TEZA 13 – Związek broni prawa rodziny do zaspokojenia podstawowych potrzeb i rozwoju w poczuciu bezpieczeństwa.

Zadaniem polityki rodzinnej jest zapewnienie właściwych zdrowotnych, materialnych i wychowawczych warunków rozwoju młodego pokolenia i życia rodziny. Komisje Zakładowe i inne instancje Związku będą podejmować działania w celu:

1. Znoszenia pracy nocnej kobiet zgodnie z konwencją nr 89 MOP.
2. Wprowadzenia ruchomego czasu pracy i zapewnienia możliwości zatrudnienia w niepełnym wymiarze czasu dla matek i kobiet w ciąży.
3. Egzekwowania obowiązków przenoszenia kobiet ciężarnych na stanowiska pracy chronionej oraz zapewnienia możliwości otrzymania urlopu macierzyńskiego od 7 miesiąca ciąży bez skracania okresu 98-dniowego urlopu po porodzie.
4. Wydzielania chronionej sfery produkcji artykułów (dla niemowląt, dzieci oraz ludzi niepełnosprawnych i starych itp.) oraz zagwarantowania ich stałej dostępności na rynku. Niezbędna jest tu inicjatywa władz, jak i stała kontrola przez Związek.

Związek będzie popierać:

- lokalne inicjatywy samopomocy i samoobrony rodzin, np. ruch „Solidarności Rodzin”,
- poradnictwo rodzinne i przedmałżeńskie,
- tworzenie dla rodzin i samotnych matek takich warunków życia, które nie skłaniałyby kobiet do podejmowania decyzji o przerywaniu ciąży,
- działalność osiedlowych opiekunów rodzin. Ponadto Związek domagać się będzie:

1. Ujednolicenia – zgodnie z porozumieniami postrajkowymi – zasad przyznawania zasiłków rodzinnych dla wszystkich kategorii zawodowych (w tym chłopów-robotników). W najbliższych latach zasiłki winny stanowić jeden z elementów ograniczenia sfery niedostatku i dlatego winny być zróżnicowane w zależności od dochodu rodziny. Stopniowo zasiłki rodzinne podnosić należy do poziomu minimum kosztów utrzymania dziecka.
2. Przyznawania zasiłku macierzyńskiego i wychowawczego wszystkim matkom, nie tylko pracującym, na okres przynajmniej 3 lat.
3. Rozbudowy przedszkoli i zmiany form opieki nad dziećmi w żłobkach i przedszkolach. Należy stworzyć ogrody Korczakowskie oraz

możliwości prowadzenia żłobków i przedszkoli przez siostry zakonne.

4. Usprawnienia systemu kredytowego.

5. Ratyfikacji konwencji MOP zakazującej nocnej pracy kobiet w przemyśle.

TEZA 14 – Związek będzie bronił praw osób starych, niepełnosprawnych i nieuleczalnie chorych.

Związek oczekuje od państwa:

1. Wprowadzenia jednolitego, powszechnego systemu emerytalno-rentowego, stosującego jednakowe kryteria przyznawania świadczeń w zależności od wynagrodzenia, stażu i warunków pracy.

2. Wprowadzenia renty socjalnej zabezpieczającej minimum egzystencji osobom, które z powodu wieku lub choroby niezdolne są do podjęcia pracy i nie mają uprawnień do świadczeń emerytalnych i rentowych.

3. Likwidacji starego portfela emerytur i rent.

4. Wprowadzenia specjalnych uprawnień dla emerytów i rencistów (zniżki kolejowe itp.).

5. Uniezależnienie Komisji ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia od ZUS. Związek będzie inicjował rozwój usług domowych dla osób starych i niepełnosprawnych oraz organizację i tworzenie domów okresowego pobytu.

Związek będzie popierał inicjatywy społeczne, zmierzające do zapewnienia pomocy nieuleczalnie chorym.

Związek, poprzez komisje zakładowe, otoczy opieką pracowników przechodzących na emeryturę, pomagając im w przystosowaniu się do nowych warunków i stworzy im możliwość podtrzymania więzi z zakładem pracy.

Związek podejmie walkę z dyskryminacją osób niepełnosprawnych, poprzez:

1. Inicjowanie ich społecznej i zawodowej rehabilitacji.

2. Domaganie się takiego projektowania środków komunikacji i budynków, by ułatwić korzystanie z nich osobom niepełnosprawnym.

3. Popieranie tworzenia nowych ośrodków rehabilitacji, rozwój produkcji sprzętu rehabilitacyjnego i innych urządzeń dla osób niepełnosprawnych; realizację tych celów ułatwi Międzyregionalny Fundusz Inwalidzki „Solidarność”.

4. Wspieranie pracowników spółdzielni inwalidów w realizowaniu zadań rehabilitacyjnych spółdzielni.

5. Działania Komisji Zakładowych na rzecz zwiększenia liczby stanowisk pracy chronionej. Pozwoli to na włączenie ludzi niepełnosprawnych do normalnego życia.

TEZA 15 – Wobec zagrożenia biologicznego narodu ochrona zdrowia jest obszarem szczególnego zainteresowania Związku.

Oczekiwania społeczne dotyczące ochrony zdrowia przekraczają obecnie możliwości ich realizacji przez służbę zdrowia. Brakuje leków, sprzętu medycznego,

etatów, bazy lokalowej, środków transportu itp. Stan ten pogłębia wadliwa organizacja służby zdrowia.

Ratowanie zdrowia i likwidacja zagrożenia biologicznego narodu wymaga koncentracji ograniczonych obecnie środków i wyznaczenia najważniejszych kierunków działania. Za kierunki te Związek przyjmuje:

1. Ochronę macierzyństwa oraz zdrowia dzieci i młodzieży.

2. Działania w kierunku zapewnienia pełnego zaopatrzenia w leki i inne środki medyczne niezbędne dla bezpośredniego ratowania życia i zdrowia oraz właściwych warunków sanitarnych w placówkach służby zdrowia. Kontynuowana będzie działalność banku leków „Solidarność”.

3. Działania mające na celu ochronę zdrowia psychicznego, a zwłaszcza stworzenie ludzkich warunków w zakładach psychiatrycznych; ukończenia prac nad ustawą o ochronie zdrowia psychicznego w takiej postaci, by nie można jej było wykorzystać dla naruszania praw obywatelskich.

4. Działania na rzecz resocjalizacji ludzi dotkniętych chorobą alkoholową i narkomanią, a także działania wspomagające inicjatywy społeczne przeciwdziałające alkoholizmowi i narkomanii, zwłaszcza wśród młodzieży, oraz pomoc ich rodzinom.

5. Działania na rzecz poprawy opieki zdrowotnej nad ludźmi starszymi oraz powiązanie jej z pomocą społeczną.

Związek stoi na stanowisku, iż dla właściwej pracy służby zdrowia niezbędne jest:

1. Powierzenie decyzji i kontroli w sprawach ochrony zdrowia i NFOZ samorządom terytorialnym.

2. Zmiana struktury służby zdrowia i zasad jej finansowania poprzez zmianę systemu ubezpieczeń społecznych w ramach reformy gospodarczej.

3. Zapewnienie dostępności i właściwego wykorzystania wszystkich służb zdrowia (również przemysłowych i resortowych). Przemysłowa służba zdrowia powinna skoncentrować się przede wszystkim na profilaktyce, a funkcję leczenia (przy uwzględnieniu specyfiki zakładów pracy) powinna przejąć odpowiednio zorganizowana opieka zdrowotna w miejscu zamieszkania.

4. Powierzenie rozdziału wszystkich miejsc sanatoryjnych wyłącznie służbie zdrowia.

5. Działanie na rzecz podniesienia etyki zawodowej służby zdrowia. Wiąże się z tym konieczność przywrócenia właściwej rangi zawodowi, m.in. poprzez zmianę systemu wynagrodzeń oraz przez reaktywowanie samorządnych izb lekarskich.

Domagamy się od władz szybkiego przedstawienia raportu o stanie ochrony zdrowia, przygotowania rejestru podstawowych, niezaspokojonych potrzeb oraz opracowania programu działania na najbliższy okres i na przyszłość.

TEZA 16 – Związek walczy o skuteczną ochronę środowiska człowieka.

Ochrona środowiska wymaga:

1. Uznania nadrzędności celów społecznych nad celami produkcyjnymi.

2. Jawności procesów decyzyjnych oraz stworzenia warunków dla społecznej kontroli w tym zakresie.

3. Wprowadzenia w gospodarce rachunku ekonomicznego, który uwzględniając koszty dewastacji środowiska skutecznie zapobiegałby rabunkowi zasobów naturalnych, skłaniając do wprowadzania technologii czystych i bezopadowych.

4. Czynnej ochrony przyrody przez odbudowę zdegradowanego środowiska i zmianę założeń funkcjonowania Parków Narodowych i krajobrazowych.

W związku z tym domagamy się:

1. Zapewnienia właściwej rangi problemowi ochrony środowiska w założeniach i realizacji reformy gospodarczej.

2. Ustalenia odpowiednio wysokiego udziału funduszu na ochronę środowiska w budżecie państwa, utrzymanie Funduszu Ochrony Środowiska i przekazania go do dyspozycji samorządów terytorialnych.

3. Nowelizacji ustaw i przepisów wykonawczych dotyczących ochrony środowiska, między innymi tak, aby Związek miał możliwość ich egzekwowania.

4. Zapewnienia udziału w organach przedstawicielskich wszystkich szczebli reprezentantów społecznych organizacji oraz zrzeszeń działających na rzecz ochrony środowiska.

5. Przystawienia produkcji zakładów stanowiących zagrożenie dla środowiska. W szczególności konieczne jest natychmiastowe opracowanie i wdrażanie projektów oczyszczania wód (morskich i śródlądowych) oraz budowy oczyszczalni komunalnych i przemysłowych.

6. Wprowadzenia obowiązku publikowania pełnych informacji na temat stanu zagrożenia środowiska i zdrowia społecznego oraz uzupełnienie programów szkolnych o tematykę ochrony środowiska.

W celu realizowania tych zadań zaleca się:

1. Inicjowanie działań na szczeblu zainteresowanych organizacji zakładowych takich, jak: kontrola sprawności i pełnego wykorzystania urządzeń ochronnych, kontrola przestrzegania reżimów technologicznych, modernizacja zakładów.

2. Objęcie kontrolą stanu środowiska w regionie. Sprzyjanie powstawaniu różnego typu przedsiębiorstw (np. spółdzielczych), pracujących na rzecz ochrony środowiska oraz uruchamianie produkcji ubocznej w istniejących zakładach.

3. Opiniowanie przez Związek planów rządowych i przygotowywanych aktów prawnych.

TEZA 17 – Związek domaga się respektowania podstawowego prawa człowieka do własnego mieszkania i uczestniczy w kształtowaniu polityki mieszkaniowej.

Aby usunąć wieloletnie zaniedbania w budownictwie mieszkaniowym i komunalnym, należy:

1. Stwarzać możliwości dla realizacji inicjatyw w budownictwie mieszkaniowym, zwłaszcza spółdziel-

czym; przyspieszyć uzbrajanie terenu, wykorzystać dla budownictwa mieszkaniowego moc przerobową budownictwa przemysłowego; udzielać wszechstronnej pomocy producentom materiałów budowlanych, przedsiębiorstwom i zakładom pracującym na rzecz budownictwa mieszkaniowego; zapewniać odpowiednią jakość wykonawstwa, m.in. przez zniesienie akordu i poprawę warunków pracy.

2. Umożliwić powstawanie i rozwój komunalnych, spółdzielczych i prywatnych przedsiębiorstw budowlanych oraz małych wytwórni materiałów budowlanych.

3. Przywrócić autonomię spółdzielniom mieszkaniowym rezygnując równocześnie z budownictwa patronackiego i zakładowego. Związek powinien egzekwować prawo do rejestracji nowo powstających samodzielnich spółdzielni mieszkaniowych.

4. Stworzyć warunki dla racjonalnego rozwoju budownictwa indywidualnego (w mieście i na wsi) zapewniając pomoc finansową, materiałową, techniczną.

5. Nie dopuszczać do budowania osiedli na terenach skażonych oraz do stosowania materiałów szkodliwych dla zdrowia.

6. Unowocześniać i rozbudowywać urządzenia komunalne i usługowe w miastach, miasteczkach i na wsiach.

7. Uchylić wszelkie przepisy hamujące możliwość zamiany mieszkań bez względu na charakter i typ lokali mieszkalnych.

8. Unormować czynsze w celu ochrony zasobów mieszkaniowych, zapewnić środki na remonty mieszkań oraz zapewnić zasiłki mieszkaniowe dla ekonomicznie najuboższych grup ludności. Komisje zakładowe powinny zmieniać kierunki oraz wprowadzać nowe formy wykorzystywania funduszu mieszkaniowego; zasiłki na uzupełnienie opłat mieszkaniowych dla osób uboższych, zwiększenie pomocy dla emerytów i rencistów, zwiększenie wypłat na pokrycie kosztów remontów kapitalnych itp.

Zarządy regionalne podejmą społeczny nadzór nad realizacją polityki mieszkaniowej i nad prawidłowością planów zagospodarowania przestrzennego oraz zapewnią społeczną kontrolę nad projektowaniem i budową nowych osiedli mieszkaniowych.

TEZA 18 – Związek dążyć będzie do zapewnienia każdemu pracownikowi niezbędnej ilości czasu wolnego i możliwości jego wykorzystania dla uczestnictwa w kulturze.

1. W celu zapewnienia każdemu człowiekowi pracy czasu prawdziwie wolnego Związek podejmie działania zmierzające do ustalenia najlepszej organizacji czasu pracy oraz stworzenia warunków umożliwiających swobodny wybór form wypoczynku i rozrywki.

2. Związek będzie dążył do ustawowego wprowadzania zasady 5-dniowego tygodnia roboczego dla wszystkich pracujących i stopniowego realizowania tej zasady w miarę poprawy stanu gospodarki. Związek powinien

dopilnować, by – konieczne ze względów społecznych – zatrudnienie w soboty i niedziele pracowników służb komunalnych, handlu, usług oraz placówek kultury, rozrywki, sportu itp. było rekompensowane czasem wolnym w ciągu tygodnia, miesiąca lub roku.

3. Związek będzie działał na rzecz umożliwienia właściwego wykorzystania urlopu wypoczynkowego poprzez:

- pomoc finansową z funduszy społecznych i związkowych, w sposób gwarantujący społeczną równość szans,
- rozwój sieci ośrodków tzw. wczasów specjalistycznych o programie wypoczynku i rozrywki wakacyjnej,
- stworzenie warunków dla różnych form wakacyjnej turystyki wędrowniej, krajoznawczej i kwalifikowanej.

4. Związek będzie dążył do rewindykacji ośrodków wczasowych pozostających w gestii branżowych związków zawodowych. Ośrodki te, wraz z zakładową i resortową bazą wypoczynkową, powinny być stopniowo przekazywane na rzecz wyspecjalizowanych służb lokalnych i ogólnokrajowych. W okresie przejściowym Związek będzie dążył do udostępnienia tej bazy pracownikom zakładów uboższych.

5. Związek inicjuje i popiera tworzenie międzyzakładowych i osiedlowych klubów kultury fizycznej, których celem będzie organizowanie form czynnego wypoczynku, rekreacji, rehabilitacji i sportu.

VI

SAMORZĄDNA RZECZPOSPOLITA

TEZA 19 – Pluralizm światopoglądowy, społeczny, polityczny i kulturalny powinien być podstawą demokracji w samorządnej Rzeczypospolitej.

1. Życie publiczne w Polsce wymaga głębokich i całościowych reform, które powinny doprowadzić do trwałego wprowadzenia samorządności, demokracji i pluralizmu. Dlatego będziemy dążyć zarówno do przebudowy struktury państwa, jak i do tworzenia i wspierania niezależnych i samorządnych instytucji we wszystkich sferach życia społecznego. Tylko taki kierunek zmian zapewni zgodność organizacji życia publicznego z potrzebami osoby ludzkiej, dążeniami społeczeństwa i narodowymi aspiracjami Polaków. Zmiany te konieczne są również dla pokonania kryzysu gospodarczego. Pluralizm, demokratyzację państwa i możliwość pełnego korzystania z wolności konstytucyjnych traktujemy jako podstawową gwarancję, że trud i wyrzeczenia ludzi pracy nie zostaną po raz kolejny zmarnowane.

2. Związek nasz jest otwarty na współpracę z różnymi ruchami społecznymi, przede wszystkim zaś z innymi związkami, które powstały po Sierpniu 1980 i należą do wspólnego ruchu „Solidarności” – NSZZ Rolników Indywidualnych, NSZZ Rzemieślników, NSZZ Kierow-

ców Transportu Prywatnego – oraz z niezależnymi, samorządowymi związkami zawodowymi tych grup pracowniczych, które ze względu na obowiązujące przepisy nie mogły znaleźć się w „Solidarności”. Przepisy te wymagają zmiany. Dziś w Polsce wolność zrzeszania się w związki zawodowe i wolność wyboru przez pracownika związku zawodowego mają podstawowe znaczenie. Dlatego przykładamy najwyższą wagę do ustawy o związkach zawodowych. Powinna ona wolność tę zagwarantować.

3. Związek nasz łączy ściśle więzy z Niezależnym Zrzeszeniem Studentów, „Patronatem”, niezależnymi ruchami harcerskimi oraz innymi organizacjami, które przyczyniają się do realizacji porozumień sierpniowych i statutowych zadań „Solidarności”.

Organizacje te i zrzeszenia napotykały trudności w swym działaniu i w rejestracji. Dlatego uważamy za konieczne uchwalenie nowej ustawy o stowarzyszeniach, która zapewni pełną swobodę zrzeszania się obywateli.

4. Uważamy, że zasady pluralizmu muszą odnosić się do życia politycznego. Związek nasz będzie popierał i chronił inicjatywy obywatelskie, których celem jest przedstawienie społeczeństwu różnych programów politycznych, gospodarczych i społecznych oraz organizowanie się w celu wprowadzenia tych programów w życie.

Jesteśmy natomiast przeciwni temu, by statutowe władze naszego Związku tworzyły organizacje o charakterze partii politycznych.

5. Związek nasz wyznaje zasadę pluralizmu w ruchu zawodowym i widzi możliwość lojalnego współistnienia z innymi związkami zawodowymi.

6. Pluralizm będzie zawsze zagrożony, jeśli nie doprowadzimy do globalnej reformy prawa karnego, dotyczącej zarówno ogólnych zasad karania, jak i w szczególności tych przepisów kodeksu karnego i innych ustaw karnych, które były lub mogą być wykorzystywane dla tłumienia swobód obywatelskich.

TEZA 20 – Autentyczny samorząd pracowniczy będzie podstawą samorządnej Rzeczypospolitej.

System wiążący władzę polityczną i gospodarczą, oparty na nieustannej ingerencji czynników partyjnych w funkcjonowanie przedsiębiorstw to główna przyczyna kryzysu, w jakim znajduje się nasza gospodarka, to także przyczyna braku równości szans w życiu zawodowym. Nomenklatura partyjna uniemożliwia wszelką racjonalną politykę kadrową, czyni miliony bezpartyjnych pracownikami drugiej kategorii. Jedyną możliwą dziś drogą zmiany tej sytuacji jest utworzenie autentycznych samorządów pracowniczych, które uczyniłyby załogi rzeczywistymi gospodarzami zakładu.

Związek nasz żąda przywrócenia spółdzielniom samorządowego charakteru. Konieczne jest uchwalenie nowej ustawy chroniącej spółdzielnie przed administracyjną ingerencją państwa.

TEZA 21 – Samodzielne prawnie, organizacyjnie i majątkowo samorządy terytorialne muszą być rzeczywistą reprezentacją społeczności lokalnej.

Podstawą autentycznego samorządu terytorialnego musi być wyłonienie go w wolnych wyborach. Powinny one zapewnić możliwość kandydowania osobom wysuniętym przez organizacje społeczne, a także grupy obywatelskie. Żadne listy wyborcze nie mogą korzystać z preferencji. Konieczne jest zapewnienie warunków do przeprowadzenia kampanii wyborczej, w ramach której konkurować będą różne programy i różni kandydaci. Najbliższe wybory do rad narodowych powinny odbyć się zgodnie z przedstawionymi zasadami. NSZZ „Solidarność” będzie do tego dążyć z całym zdecydowaniem. W tym celu do dnia 31 XII 1980 r. przygotowany zostanie projekt nowej ordynacji wyborczej, który po konsultacji wśród członków Związku zostanie przedstawiony Sejmowi.

Organy samorządu terytorialnego muszą uzyskać uprawnienia do decydowania o całokształcie spraw lokalnych, w tym zakresie mogą podlegać jedynie uregulowanemu ustawowo nadzorowi organów państwowych, służącemu kontroli przestrzegania prawa. W razie sporu między samorządem a organami administracji rozstrzygnięcie należeć powinno do sądu. Samorządy terytorialne muszą mieć prawo do prowadzenia działalności gospodarczej. Niezbędna jest też możliwość zawierania porozumień między samorządami. Dla realizacji swych zadań samorządy muszą mieć osobowość publiczno-prawną oraz prawo do uzyskiwania samodzielnie środków finansowych (podatki lokalne).

Pierwszy Zjazd NSZZ „Solidarność” zobowiązuje Komisję Krajową do opracowania projektu ustawy o samorządach terytorialnych, która realizować będzie wyżej wymienione zasady. Zostanie ona poddana konsultacji analogicznej, jak projekt ustawy o ordynacji wyborczej, i następnie przedstawiona Sejmowi.

NSZZ „Solidarność” popierać będzie także inicjatywy samorządowe, zwłaszcza akcje samopomocy w walce z nasilającym się kryzysem.

TEZA 22 – Organizacje i ciała samorządowe powinny uzyskać reprezentację na szczeblu najwyższych władz państwowych.

1. Konieczne jest przyznanie związkom zawodowym prawa inicjatywy ustawodawczej.

2. Będziemy dążyć do odzyskania przez Sejm roli najwyższej władzy w państwie oraz do tego, by zmieniona ordynacja wyborcza, umożliwiającą wszystkim partiom politycznym, organizacjom społecznym i grupom obywateli swobodne zgłaszanie kandydatów, przywróciła mu powszechnie uznany charakter przedstawicielski.

3. Uważamy za celowe rozpatrzenie potrzeb powołania ciała o charakterze samorządowym (izby samorządowej lub izby społeczno-gospodarczej) na szczeblu

najwyższych władz państwowych. Jej zadaniem byłby nadzór nad realizacją programu reformy gospodarczej i polityką gospodarczą oraz podobnych instytucji na niższych szczeblach.

TEZA 23 – System musi gwarantować podstawowe wolności obywatelskie, respektować zasady równości wobec prawa wszystkich obywateli i wszystkich instytucji życia publicznego.

Wymaga to:

1. Realizacji zasad i postanowień ratyfikowanych przez Polskę konwencji międzynarodowych, a w szczególności międzynarodowych paktów praw.

Gwarancji tego upatrujemy w ratyfikowaniu przez PRL Protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, przewidującego międzynarodową kontrolę nad wykonaniem postanowień Paktu.

2. Wyrażnego stwierdzenia w Konstytucji zasady równości obywateli, także bez względu na ich przekonania, poglądy polityczne i przynależność organizacyjną.

3. Podporządkowania prawu wszystkich czynników życia publicznego, w tym również organizacji politycznych i społecznych. Jest zatem konieczna zmiana uregulowań konstytucyjnych dotyczących statusu prawnego tych organizacji oraz jednoznaczne określenie ich stosunku prawnego do Sejmu oraz innych organów władzy administracyjnej.

4. Powołanie niezależnego Trybunału Konstytucyjnego (albo też odpowiedniej Izby Sądu Najwyższego), którego zadaniem będzie orzekanie o zgodności ustaw z Konstytucją oraz zgodności aktów niższego rzędu z ustawami. Badaniu powinna podlegać również zgodność prawa wewnętrznego z ratyfikowanymi konwencjami i Międzynarodowymi Paktami Praw.

5. Nowelizacja przepisów prawa o zgromadzeniach, o stowarzyszeniach i o paszportach (w ustawie paszportowej powinno być zawarte prawo do swobodnego wyboru miejsca zamieszkania poza granicami kraju oraz powrotu do Polski). Decyzje ograniczające swobody obywatelskie winny być poddane kontroli sądowej.

6. Wprowadzenia pełnej jawności życia publicznego, której jednym z warunków jest dostęp obywateli do dokumentów władz administracyjnych. Ograniczenia jawności życia publicznego i dostępu do dokumentów winny być jasno określone ustawą.

TEZA 24 – Sądownictwo musi być niezależne, a aparat ścigania poddany społecznej kontroli.

Do realizacji tego konieczna jest:

1. Głęboka reforma sądownictwa oraz bezwzględne przestrzeganie zasady jego niezależności.

Gwarancją tego jest:

a) Wprowadzenie pełnego samorządu sędziowskiego, który m.in. miałby decydujący głos w powo-

ływaniu na wszystkie stanowiska sędziowskie oraz mianowaniu prezesa sądu.

b) Przestrzeganie zasady niełączenia funkcji sędziowskiej z żadną inną służbą publiczną, zwłaszcza w organizacjach politycznych, nieprzenoszenia i nieusuwania sędziów, którzy mogą być odwołani ze stanowiska jedynie w trybie dyscyplinarnym lub w związku z chorobą.

Gwarancje te powinny być zapisane w znowelizowanej ustawie o ustroju sądów powszechnych oraz w ustawie o Sądzie Najwyższym.

Ustawy te powinny ponadto zapewnić możliwość odwołania sędziego na wniosek Zgromadzenia Ogólnego sędziów w okresie przejściowym 1 roku od wejścia w życie ustaw.

W Sądzie Najwyższym konieczne jest ponadto zniesienie powoływania sędziów na okres kadencji.

c) Powołanie ławników oraz członków kolegiów do spraw wykroczeń w drodze bezpośrednich wyborów w celu zwiększenia udziału społeczeństwa w wymiarze sprawiedliwości.

2. Zniesienie instytucji Państwowego Arbitrażu Gospodarczego i poddanie sporów gospodarczych orzecznictwu sądowemu.

3. Zapewnienie gwarancji instytucjonalnych prawidłowego funkcjonowania organów wymiaru sprawiedliwości poprzez:

a) Przywrócenie instytucji niezależnego sędziego śledczego, wchodzącego w skład określonego sądu; prowadzenie śledztwa oraz podejmowanie decyzji m.in. o stosowaniu aresztu tymczasowego winno należeć wyłącznie do jego właściwości.

b) Zreformowanie Prokuratury polegające na ograniczeniu jej roli w procesie karnym do funkcji oskarżyciela i podporządkowanie jej ministrowi sprawiedliwości. Należy zagwarantować prokuratorom niezależność przy podejmowaniu decyzji w prowadzonych sprawach.

c) Zapewnienie pełnej niezależności, samorządności adwokaturze. obrońcy winni mieć prawo udziału w postępowaniu przygotowawczym, niezależnie od zgody organów śledczych.

d) Wyłączenie z właściwości kolegiów do spraw wykroczeń spraw zagrożonych karą aresztu lub karą ograniczenia wolności i przekazanie ich sądom powszechnym; nadzór nad kolegiami sprawować powinien minister sprawiedliwości.

4. Wydanie ustawy o Milicji Obywatelskiej nadającej jej charakter organu przeznaczonego do utrzymania ładu społecznego i nieingerującej w sfery życia politycznego obywateli. Łączenie tych funkcji stało się przyczyną daleko idących wypaczeń w działaniu milicji. Wydać należy odrębną ustawę o Służbie Bezpieczeństwa. Ustawy te winny uwzględniać zakres kompetencji tych organów oraz sposób kontroli społecznej nad ich działalnością.

5. W zakresie prawa karnego wykonawczego domagamy się odrębnego uregulowania sytuacji więźniów po-

litycznych, jednoznacznego określenia praw i obowiązków wszystkich więźniów i poddania zakładów karnych nadzorowi społecznemu. Ośrodki Przystosowania Społecznego winny bezwzględnie ulec likwidacji.

TEZA 25 – W Polsce praworządnej nikt nie może być prześladowany za przekonania ani zmuszany do działań niezgodnych z sumieniem.

Związek, stojąc na gruncie punktu 4 Porozumienia Gdańskiego, wyraża wolę i gotowość występowania w obronie osób represjonowanych za głoszenie przekonań politycznych. Domagać się będziemy zrealizowania postanowień porozumienia warszawskiego w części dotyczącej uwolnienia więźniów politycznych oraz wydania aktu abolicyjnego w stosunku do ludzi, przeciwko którym toczy się postępowanie karne w związku z działalnością opozycyjną.

W przypadku działań represyjnych godzących w działaczy związkowych użyte zostaną w ich obronie wszelkie dostępne środki.

W sferze koniecznych zmian w kodeksie karnym i kodeksie postępowania karnego wypowiadamy się za likwidacją przepisów służących zwalczaniu, przy pomocy represji karnej, myśli ideowej i politycznej odmiennej od poglądów lansowanych przez partię i rząd.

Długość okresu zatrzymania należy zmniejszyć do 24 godzin, a zasadność jego stosowania należy poddać kontroli sędziego śledczego, tak aby wyeliminować przypadki, w których stanowiło ono środek represji.

W Polsce praworządnej nikt nie może być zmuszony do wykonywania działań sprzecznych z jego przekonaniem. W odniesieniu do osób, którym przekonanie i zasady wiary zabraniają służby wojskowej z bronią w rękę, powinna istnieć możliwość zamiany jej na inny rodzaj służby publicznej.

Związek będzie bronił represjonowanych za działalność związkową, polityczną i obywatelską.

TEZA 26 – Osoby winne doprowadzenia kraju do upadku muszą ponieść pełną odpowiedzialność.

Żądamy wyjaśnienia okoliczności i ujawnienia winnych strzelania do robotników i prześladowań w Poznaniu w 1956 r. i na Wybrzeżu w roku 1970, a także brutalnych działań milicji wobec studentów w 1968 r. oraz ludności Radomia i Ursusa w 1976 r. Odnosi się to również do sprawców prowokacji bydgoskiej. Osoby winne łamania praworządności powinny ponieść przewidzianą prawem odpowiedzialność karną i dyscyplinarną.

Odpowiedzialność taka powinna również dotyczyć tych, którzy działalnością swoją w latach 1970-1980 doprowadzili kraj do ruiny gospodarczej. Z odpowiedzialności tej nie mogą być wyłączone osoby sprawujące najwyższe funkcje kierownicze w partii i w państwie.

Zasada równości wobec prawa, elementarne poczucie sprawiedliwości oraz potrzeba uwiarygodnienia

zachodzących zmian zmuszają Związek do kategorycznego żądania spełnienia tego postulatu. Jeśli do dnia 31 XII 1981 r. nie zostaną wszczęte postępowania karne w wymienionych sprawach, Komisja Krajowa powoła społeczny trybunał, który po przeprowadzeniu publicznej rozprawy osądzi i napiętnuje winnych.

TEZA 27 – Młode pokolenie Polaków musi mieć zapewnione odpowiednie warunki dla rozwoju fizycznego, psychicznego i moralnego.

Wychowanie naszych dzieci musi pozostawać w naszych rękach. Związek zdecydowanie będzie się przeciwstawiać podporządkowaniu systemu oświaty i wychowania politycznym, ekonomicznym i ideologicznym interesom władz państwowych i partyjnych. Będziemy walczyć o pełny dostęp dzieci i młodzieży do narodowej i światowej kultury, o równe szanse do rozwoju dla każdego dziecka, o wychowanie w prawdzie i szacunku dla indywidualności człowieka.

Związek będzie popierać:

- działania zmierzające do pełnego zaspokojenia potrzeb dzieci z rodzin o niskich dochodach i do ułatwienia startu życiowego młodzieży pochodzącej z warstw i regionów zaniedbanych edukacyjnie,
- działania zmierzające do uzdrowienia systemu opieki nad dziećmi pozbawionymi domu rodzinnego oraz nad dziećmi wymagającymi specjalnej troski,
- inicjatywy zmierzające do doskonalenia systemu profilaktyki i zwalczania patologicznych zjawisk społecznych, jak np. alkoholizm, narkomania i nikotynizm młodzieży,
- ruch samorządowy wśród młodzieży i organizowanie się jej w wolne i niezależne stowarzyszenia i związki,
- wszelkie niezależne inicjatywy tworzenia nowych placówek oświatowych i wychowawczych, służących zaspokajaniu rzeczywistych potrzeb społecznych.

Związek będzie walczyć o rzeczywisty wpływ rodziców na cele, treści i sposoby kształcenia i wychowania ich dzieci w placówkach oświatowo-wychowawczych i poprzez środki masowej komunikacji.

Przy Komisji Krajowej i Zarządach Regionu winny powstać komórki do spraw młodzieży.

TEZA 28 – Kultura i oświata muszą być dostępne dla każdego, wymagają opieki i pomocy Związku.

1. Kultura i oświata nie mogą być wykorzystywane dla narzucania jednolitych przekonań oraz kształtowania postaw uległości i bierności.

2. „Historia naszego narodu dowiodła, że skazywany wielokrotnie na śmierć przetrwał, zachował swoją tożsamość nie dzięki siłom fizycznym, ale wyłącznie w oparciu o swoją kulturę”. (Jan Paweł II) Dlatego zmia-

nie ulec musi dotychczasowa polityka władz, która kulturę i edukację doprowadziła do stanu katastrofalnego.

Celem reform gospodarczych i społecznych musi być nie tylko poprawa warunków materialnych, ale i rozwój kultury i edukacji społeczeństwa. Chcemy nie tylko jeść, ale i żyć w sposób godny i świątły.

3. W obliczu dokonanych spustoszeń w kulturze i edukacji oraz narastającego kryzysu gospodarczego Związek powinien opracować plan działań mających na celu:

- a) Powstanie nowych i odpowiadających potrzebom społeczeństwa ustaw sejmowych o edukacji narodowej, o szkolnictwie wyższym, prasie i wydawnictwach,
- b) Zlikwidowanie istniejących i szkodliwych rozwiązań prawno-organizacyjnych (np. rozporządzenia o programie dziesięcioletki, centralne sterowanie w oświacie i kulturze, zmiany przeznaczenia budynków szkolnych),
- c) Popieranie wszystkich inicjatyw na rzecz czynnego uczestnictwa w kulturze i udostępniania kultury środowiskom najbardziej zaniedbanym,
- d) Uzyskanie przy podziale globalnego dochodu narodowego odpowiednich nakładów na edukację, kulturę i naukę oraz stworzenie innych źródeł ich finansowania niż dotacje państwowe. W szczególności instytucje i placówki kulturalne powinny być samowystarczalne finansowo, o ile jest to możliwe i nie powoduje strat społecznych,
- e) Zapoczątkowanie Społecznego Funduszu Kultury Narodowej (nawiązującego do tradycji Kasy im. Mianowskiego).

4. Plan ten musi być częścią szerszego społecznego programu ratowania kultury i oświaty stworzonego we współpracy z samorządami pracowniczymi i terytorialnymi, organizacjami społecznymi, stowarzyszeniami twórczymi i naukowymi. Związek będzie popierał podejmowanie roli mecenasa kultury i sztuki przez samorządy lokalne i pracownicze.

5. Działania związkowe w zakresie kultury i edukacji koordynowane będą przez Związkową Radę Kultury oraz Związkową Radę Edukacji narodowej, które zostaną powołane przez Komisję Krajową.

TEZA 29 – Związek będzie popierał i chronił wszelkie niezależne poczynania zmierzające do samorządności w kulturze i edukacji.

Jedną z najpoważniejszych przyczyn obecnego kryzysu w kulturze i edukacji jest monopol państwowy w tych dziedzinach. Społeczeństwo musi stać się włodarzem własnej kultury i edukacji.

Państwo powinno zapewnić środki prawne, finansowe i organizacyjne potrzebne do realizacji celów i wartości tworzonych i uznawanych przez społeczeństwo.

1. Związek będzie popierał i chronił społeczne i niezależne przedsięwzięcia edukacyjne, kulturowe i artystyczne, dążenie różnych grup i organizacji do tworze-

nia własnych placówek kulturalnych, artystycznych, oświatowych i wychowawczych. Będzie współpracował z samorządowymi stowarzyszeniami twórczymi i naukowymi.

2. Związek uznaje konieczność rzeczywistej autonomii samorządów pracowniczych w placówkach kulturalnych i edukacyjnych oraz kontroli społecznej nad nimi.

3. Istotnym elementem odbudowy kultury narodowej jest podniesienie poziomu kultury technicznej poprzez wyzwalanie aktywności twórczej inżynierów i techników. Związek będzie popierał powstawanie i działalność niezależnych stowarzyszeń technicznych i ruchu racjonalizatorskiego.

4. Określeniem polityki kulturalnej i edukacyjnej oraz rozdziałem funduszy na te cele powinny się zajmować autonomiczne organy społeczne odpowiednich szczebli (jak np. Społeczna Komisja Edukacji Narodowej czy Społeczna Rada Kultury) tworzone w sposób akceptowany przez całe społeczeństwo. Administracja powinna pełnić jedynie rolę służebną.

5. Związek będzie tworzył własne placówki kulturalne, edukacyjne i naukowe. Powoła własne wydawnictwo z wykorzystaniem bazy poligraficznej byłej CRZZ oraz poczyni przygotowania do utworzenia własnego niezależnego uniwersytetu.

TEZA 30 – Związek będzie popierał swobodę badań naukowych i samorządność środowisk naukowych.

Podporządkowanie nauki względem politycznym sprawiło, iż nie mogła ona skutecznie przeciwdziałać kryzysowi społecznemu i gospodarczemu.

Związek oczekuje od środowisk naukowych fachowej i rzetelnej pomocy w realizacji swego programu. Będzie więc popierał dążenia środowisk naukowych do:

1. Zapewnienia nauce samorządności i niezależności jej od czynników administracyjnych i politycznych.

2. Stworzenia warunków do zastosowania wyników prac badawczych w życiu społecznym, kulturalnym i gospodarczym kraju.

3. Podjęcia badań nad zagrożeniem życia i zdrowia ludzi w zakładach pracy i w miejscu zamieszkania.

Ponadto należy poszukiwać możliwości utrzymania potencjału naukowego (kadra, aparatura, czasopisma i książki naukowe) zagrożonego obecnym kryzysem i kosztami reformy gospodarczej.

TEZA 31 – Związek będzie walczył z zakłamaniami we wszystkich dziedzinach życia, ponieważ społeczeństwo chce i ma prawo żyć w prawdzie.

Mówienie i pisanie prawdy jest konieczne dla rozwoju świadomości społecznej i dla zachowania tożsamości narodowej. Dla zbudowania lepszej przyszłości musimy znać prawdę o naszej współczesności.

1. Cenzurę w środkach masowego przekazu uważa-

my za zło, na które się godzimy tylko chwilowo i tylko z konieczności. Nie uznajemy cenzury w nauce i sztuce. Cenzura nie może też godzić w prawo narodu do znajomości historii i literatury. Nadużywanie cenzury każdorazowo będzie napotykało sprzeciw Związku.

2. Groźnym narzędziem kłamstwa jest sam język propagandy, który uszkadza nasz codzienny sposób wyrażania myśli i uczuć. Związek będzie dążył do przywrócenia społeczeństwu polszczyzny, umożliwiającej prawdziwe porozumienie się między ludźmi.

3. Związek popierać będzie rozwój niezależnych wydawnictw, ponieważ ich działalność jest jednym ze sposobów szerzenia prawdy i przewyżczania ograniczeń cenzury.

4. Szczególnie dotkliwe straty ponieśliśmy wskutek zakłamania i przemilczeń w nauce historii i literatury. Obowiązkiem Związku jest wspieranie wszelkich działań na rzecz uczenia prawdy o naszych dziejach i kulturze.

5. Jednym z dostępnych nam środków szerzenia prawdy o nas samych jest oświata i wydawnictwa związkowe; za ich pośrednictwem będziemy krzewić wiedzę oraz upowszechniać znajomość treści pomijanych lub fałszowanych w nauczaniu państwowym.

6. Związek będzie wspierał niezależne inicjatywy kombatanckie w dążeniu do odkłamania historii narodowej oraz uznania rzeczywistych zasług ludzi, którzy poświęcali swoje zdrowie i życie w walce o niepodległość i suwerenność Polski.

TEZA 32 – Środki społecznego komunikowania są własnością społeczną, muszą służyć całemu społeczeństwu i być pod jego kontrolą.

Prowadzona przez Związek walka o dostęp do środków masowego przekazu jest walką w interesie wszystkich środowisk społecznych, jest walką o prawa całego społeczeństwa.

Związek domaga się przestrzegania konstytucyjnej zasady wolności słowa i wymiany poglądów. Dlatego:

1. Związek uważa za niedopuszczalne przeszkadzanie w odbiorze informacji w postaci zagłuszania audycji radiowych, zatrzymywania wydawnictw, zrywania plakatów itp.

2. Związek weźmie udział w przygotowaniu społecznego projektu ustawy publikacyjnej, która powinna obejmować wszystkie środki społecznego komunikowania. Zjazd zobowiązuje władze Związku do zdecydowanego poparcia zaakceptowanego społecznie projektu ustawy.

3. Związek będzie konsekwentnie dążył do uznania przez władze i zrealizowania prawa obywateli i ich organizacji do posiadania wydawnictw oraz dostępu do radia i telewizji. W wypadku organizacji udział ten wynika z ich wielkości i rzeczywistego społecznego znaczenia. Konieczna jest społeczna kontrola nad podziałem papieru, mocy poligraficznych, czasu antenowego i dostępu do środków technicznych radia i telewizji.

4. Związek występuje przeciw wszelkim formom monopolizowania informacji. Związek żąda zniesienia monopolu administracji państwowej na dysponowanie radiem i telewizją, jako sprzecznego z Konstytucją PRL, a tym samym zmiany ustawy z 1960 roku o Komitecie do spraw Radia i Telewizji. Związek podejmie działania prowadzące do ustanowienia rzeczywistej społecznej kontroli nad radiem i telewizją przez powołanie ciała zarządzająco-wykonawczego reprezentującego rząd, partie polityczne, związki zawodowe, związki wyznaniowe, organizacje społeczne, środowiska twórcze, samorząd pracowników tworzących i emitujących program. Organ ten winien mieć decydujący głos w sprawach programowych radia i telewizji.

5. Dotychczasowe działania Związku w zakresie bieżącego dostępu NSZZ „Solidarność” do środków społecznego komunikowania nie były wystarczające. Należy doprowadzić do jak najszybszej realizacji ratyfikowanych przez Krajową Komisję Porozumiewawczą NSZZ „Solidarność” ustaleń w sprawie środków społecznego komunikowania. Jednocześnie domagamy się utworzenia samodzielnych redakcji „Solidarności” w strukturze radia i telewizji, w centrali i w terenie.

6. Związek będzie udzielał ochrony swym członkom zatrudnionym w instytucjach społecznego komunikowania oraz dziennikarzom przestrzegającym zasad wiarygodności i rzetelności zawodowej. Uznajemy prawo zespołów redakcyjnych do udziału w decyzjach o mianowaniu i odwołaniu redaktorów naczelnych. Sprawami rzetelności i fachowości wszystkich dziennikarzy oraz samorządnością zespołów redakcyjnych zajmuje się Stowarzyszenie Dziennikarzy Polskich, którego wyśiłki na tym polu Związek będzie popierał.

7. Związek tworzyć będzie własne agencje informacyjne, fotograficzne, magnetowidowe, filmowe, fonograficzne i wydawnictwa prasowe. Władze Związku winny podjąć starania o utworzenie centralnej agencji prasowej i informacyjnej Związku na zasadach ogólnych.

8. Należy powołać radę do spraw środków społecznego komunikowania przy Komisji Krajowej.

9. Zgodnie z art. 83 ust. 2 Konstytucji PRL Związek domaga się możliwości uruchomienia własnych rozgłośni radiowych i zapewnienia możliwości emitowania własnych programów.

10. W walce o dostęp do radia i telewizji i reformę środków społecznego komunikowania Związek użyje wszystkich przewidzianych w statucie środków.

VII NASZ ZWIĄZEK

Fundamentem życia Związku jest demokracja, oparta na podporządkowaniu się woli większości przy zachowaniu szacunku dla poglądów mniejszości. Podporządkowanie się decyzjom władz związkowych, podejmowanym zgodnie z tą zasadą, gwarantuje jedność działania. Podstawowym dokumentem określającym

reguły demokracji w Związku jest Statut. Przy jego praktycznej interpretacji przyjmujemy, że dozwolone są także te działania, których wyraźnie nie zabrania. Pozwala to na wzbogacenie życia związkowego o nowe formy.

Przestrzegając zasady tolerancji dla różnych poglądów władze Związku i wszyscy jego członkowie winni zarazem zdecydowanie występować przeciwko naruszeniom norm statutowych.

Demokracja w życiu wewnętrznym, dyscyplina w działaniu i uczciwość członków Związku są źródłem jego siły.

TEZA 33 – Członkowie naszego Związku mają prawo nieskrępowanego wyrażania opinii i woli oraz swobodnego organizowania się dla realizacji wspólnych celów.

Skuteczność działania Związku zależy od różnorodnych więzi łączących jego członków. Powiększają one zasób środków i form działania, zapewniając autentyczność naszego ruchu i przyczyniając się do osiągnięcia ładu społecznego. Tworzenie tych więzi wymaga swobodnej wymiany poglądów i uzgadniania stanowisk.

1. Regiony.

Podstawowe więzi między członkami Związku tworzą się w organizacjach zakładowych. Organizacje zakładowe łączą się w regiony zgodnie z zasadami określonymi w statucie. Przekształcenia regionów winny odbywać się na demokratycznych zasadach pod nadzorem Komisji Krajowej, tak aby doprowadzić do powstania regionów spójnych terytorialnie oraz w miarę możliwości pokrywających się z granicami administracyjnymi.

Należy dążyć do tworzenia regionów na tyle silnych, by mogły stanowić odpowiednie zaplecze organizacyjne i techniczne dla zrzeszonych w nich organizacji zakładowych. Należy unikać podziału województw, gdyż uniemożliwia to skuteczne oddziaływanie Związku na władze administracyjne.

2. Ogniwa pośrednie.

Praktyka życia związkowego doprowadziła do powstania różnorodnych ogniw pośrednich między organizacjami zakładowymi a władzami regionów. Działalność tych ogniw władze związkowe winny wspomagać organizacyjnie, finansowo i technicznie. Głównym zadaniem ogniw pośrednich jest pomoc komisjom zakładowym w zakresie informacji, pośrednictwa, szkolenia itp., a także tworzenia ośrodków życia związkowego, obrona interesów społeczności lokalnych oraz oddziaływanie na terenowe organy władzy i administracji.

3. Sekcje zawodowe, branżowe i inne.

Sekcje wspierają i uzupełniają działalność władz związkowych w obronie interesów różnych grup pracowniczych i członkowskich. Nie może to prowadzić do naruszania interesów innych grup. Do podstawowych zadań sekcji należy:

- a) inicjowanie i koordynowanie prac w zakresie dotyczącym ich problematyki, a zwłaszcza umów zbiorowych.
- b) reprezentowanie interesów danej grupy wobec władz Związku.
- c) występowanie z upoważnienia tych władz wobec administracji państwowej.

Z dotychczasowej praktyki wynika, że w rozwiązywanie przez władze związku problemów określonej sekcji konieczny jest szerszy niż dotąd udział jej przedstawicieli.

4. Porozumienia.

Porozumienia komisji zakładowych, grup członków i pojedynczych członków, działające poza przewidzianymi w statucie formami organizacji, przyczyniają się do wypełniania statutowych zasad Związku i rozszerzenia jego inicjatyw. Mogą one działać jako grupy inicjatyw programowych, gospodarczych, społecznych itp. Stwarzając różnym porozumieniom niezbędne warunki istnienia i działania, władze Związku nie powinny występować w roli ich organizatorów.

5. Środki wyrażania i kształtowania opinii.

Środki informacji związkowej są głównym sposobem rozpowszechniania niezafałszowanej wiedzy o celach i metodach działania Związku oraz formułowania stanowiska związkowców wobec aktualnych problemów społecznych, gospodarczych i politycznych. Dlatego też władze Związku powinny szczególnie troszczyć się o organizację i techniczno-materiałną bazę informacji oraz zapewnić właściwe warunki pracy służb informacyjnych. Należy dążyć do tego, aby związkowy system informacji stał się konkurencyjny pod względem zasięgu wobec środków przekazu monopolizowanych przez aparat partyjno-państwowy.

Najważniejszymi zadaniami w tym zakresie są obecnie:

- a) zwiększenie nakładu „Tygodnika Solidarność” do około 1 miliona egzemplarzy;
- b) utworzenie dziennika o zasięgu krajowym;
- c) wydawanie w miarę możliwości czasopism regionalnych;
- d) wydawanie wewnętrznego dziennika i tygodnika w każdym regionie;
- e) zapewnienie właściwych warunków technicznych dla rozwoju ogólnopolskiego systemu przepływu informacji (codzienny serwis informacyjny i zestawu materiałów publicystycznych) w oparciu o istniejące ośrodki (BIPS, AS) oraz sieć regionalnych biur informacyjnych;
- f) usprawnienie w regionach kolportażu (np. w oparciu o system ABC) oraz innych systemów łączności;
- g) tworzenie bibliotek przy zarządach regionalnych i komisjach zakładowych.

W bieżącej działalności agendy informacyjne, prasa i wydawnictwa „Solidarności” dążą do samofinansowania.

Walcząc o zapewnienie swobody wypowiedzi, Zwią-

zek winien przestrzegać tej zasady wobec własnych środków przekazu informacji. Dlatego też instancje Związku, którym redakcje czasopism i wydawnictw są podporządkowane organizacyjnie, nie mogą ingerować w ich bieżącą pracę pozostawiając im swobodę w zakresie polityki redakcyjnej, z wyjątkiem pełnej dyspozycyjności w okresach szczególnego zagrożenia Związku (akcje protestacyjne, gotowość strajkowa, strajk).

Praca oświatowo-szkoleniowa realizowana przez wszechnice jest niezbędna dla Związku. Celem działania wszechnic jest: głoszenie wiedzy wolnej od fałszu i przemilczeń, poszerzanie wiedzy działaczy, podnoszenie świadomości obywatelskiej, pobudzanie aktywności społecznej i samokształcenie. Wszechnice winny stosować różnicowane metody działania: wykłady, szkolenia, seminaria, kluby inicjatyw, czytelnice, działalność wydawniczą. Zapewni im to możliwość dotarcia do wszystkich środowisk, a zwłaszcza zakładów pracy. Zachowując różnorodność prezentowanych programów i metod, wszechnice porozumiewają się celem wymiany doświadczeń i informacji. Działalność wszechnic finansują zarządy regionalne lub komisje zakładowe.

Wypracowanie systemu tworzenia więzi pomiędzy wszystkimi członkami Związku, jego władzami i agendami jest głównym zadaniem działalności informacyjnej, oświatowo-szkoleniowej i opiniodawczo-doradczej. Więzy te sprzyjać będą oparciu całego życia naszej organizacji na zasadach różnorodności poglądów przy równoczesnej jedności działania.

TEZA 34 – Decyzje i działania instancji związkowych winny opierać się na rzetelnej znajomości opinii i woli członków Związku.

Członkowie Związku muszą mieć istotny wpływ na działania jego władz. Wpływ ten realizowany jest poprzez mechanizm wyborczy oraz wyrażanie opinii we wszystkich kwestiach dotyczących Związku. Dla właściwego kształtowania opinii potrzebny jest przepływ informacji oraz jawność życia związkowego.

1. Decyzje i działania władz związkowych.

Władze związkowe w podejmowanych działaniach muszą kierować się stanowiskiem większości. Dla zapewnienia jawności życia Związku władze i komisje rewizyjne wszystkich szczebli winny informować członków o swoich pracach przez publikowanie dokumentów, a zwłaszcza dokumentów końcowych z wszystkich oficjalnych rozmów i negocjacji.

Władze krajowe i regionalne zobowiązane są do współdziałania z ośrodkami prac społeczno-zawodowych oraz sekcjami branżowymi i zawodowymi. Członkowie władz związkowych mają obowiązek regularnego spotykania się ze swymi wyborcami.

2. Organizacja pracy programowej.

Prawidłowe funkcjonowanie demokracji przedstawicielskiej warunkowane jest znajomością opinii możliwie szerokich rzesz związkowców przez członków władz związku. Odpowiedni przepływ tych opinii

oraz ich syntezę musi zapewnić zorganizowana praca programowa. Przy Komisji Krajowej, zarządach regionalnych i komisjach zakładowych winny działać programowe zespoły tematyczne (np. ds. płacowych, warunków pracy, zatrudnienia), składające się z działaczy związkowych oraz ekspertów.

Równocześnie konieczne jest tworzenie i rozwijanie ośrodków prac społeczno-zawodowych, których zadaniem są prace studialne, opracowywanie ekspertyz oraz programów dla Związku. Ośrodki te powinny działać samodzielnie pod kontrolą Rad Programowych, złożonych z cieszących się autorytetem uczonych, praktyków i działaczy powołanych przez władze związkowe.

Na podstawie postulatów i koncepcji, przekazywanych przez poszczególne organizacje zakładowe i materiały dostarczane przez ośrodki prac społeczno-zawodowych, zespoły programowe powinny formułować pytania i kierować je do członków Związku.

Zespoły te na podstawie otrzymanych odpowiedzi:

- informują bieżąco władze związku o popularności poszczególnych koncepcji oraz wadze, jaką konsultowani przywiązują do różnych zagadnień;
- formułują zalecenia dotyczące informacji i propagandy związkowej;
- przedstawiają propozycje rozwiązań programowych pod obrady ciał przedstawicielskich.

Tak zorganizowana praca programowa powinna:

- podnieść wartość merytoryczną przyjmowanych rozwiązań;
- pobudzić organizacje zakładowe do działalności programowej.

3. Badania opinii zakładowej.

Równie ważną formą działań jest prowadzenie badań opinii związkowej w regionach, a także w skali całego Związku, metodą reprezentatywnych sondaży. Do badań tych będą wykorzystywane ośrodki prac społeczno-zawodowych. Prowadzenie tego rodzaju badań jest niezbędne dla wiarygodnego i dokładnego rozpoznawania stanowiska związkowców wobec wszelkich istotnych problemów, warunkuje trafność i szybkość podejmowanych decyzji, wzmacnia pozycję Związku w negocjacjach.

Komisja Krajowa powinna zapewnić niezbędne środki dla badań opinii związkowej.

4. Demokracja bezpośrednia.

Oprócz określonych statutem form demokracji przedstawicielskiej winny być stosowane w Związku niektóre formy demokracji bezpośredniej. Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje referendum, ze względu na możliwy jego zasięg, a zatem i wagę decyzji czy stanowisko, jakie w efekcie referendum zostanie przyjęte. Forma ta może być wykorzystywana na różnych szczeblach Związku, przy czym zawsze, a szczególnie w skali ogólnozwiązkowej, musi być stosowana bardzo poważnie. Decyzję o przeprowadzeniu referendum o zasięgu ponadregionalnym podejmuje Komisja Krajowa. Przeprowadzenie referendum musi być poprzedzone kampanią informacyjną, gwarantującą zaprezentowa-

nie różnych stanowisk oraz umożliwiającą publiczną dyskusję wokół kwestii zawartych w pytaniach.

Władze Związku, pragnąc przed podjęciem decyzji odwołać się do opinii związkowców, winny każdorazowo precyzyjnie określić, od kogo i w jaki sposób chcą tę opinię uzyskać. W podobnie rzetelny sposób należy postępować przy powoływaniu się na opinię związkowców.

TEZA 35 – Podstawowym sposobem realizacji interesów pracowniczych i obywatelskich członków Związku jest droga uzgodnień i porozumień, a gdy one zawiodą – akcje protestacyjne.

1. W działaniach na rzecz realizacji potrzeb członków Związku władze związkowe powinny w pierwszej kolejności stosować takie środki, które nie naruszają spokoju społecznego. Podstawowym sposobem działania jest przedkładanie opinii i wniosków członków odpowiednim instancjom administracji gospodarczej i państwowej, a w kwestiach spornych – podejmowanie prób uzgodnienia stanowisk przez wzajemne konsultacje, spotkania robocze itp. Gdy obowiązujące przepisy nie zapewniają wpływu członków Związku na decyzje ich dotyczące, władze związkowe zobowiązane są do podejmowania inicjatyw zmierzających do zmiany tych przepisów.

2. Władze związkowe mają obowiązek podejmowania negocjacji z odpowiednimi organami administracji gospodarczej lub państwowej w sytuacjach konfliktowych, których rozwiązanie okazało się niemożliwe drogą uzgodnień. Dla prowadzenia rozmów władze związku powołują zespół negocjacyjny, określając jego zadania i kompetencje. Zespół negocjacyjny winien posiadać uprawnienia wyłącznie do parafowania porozumienia, które następnie podlega zatwierdzeniu przez władzę związkową odpowiedniego szczebla. Przygotowanie negocjacji powinno obejmować między innymi: zapoznanie się z opiniami zainteresowanych członków, określenie przedmiotu, metod i taktyki, a także ustalenie konsekwencji negocjowanych rozmów. Strona związkowa powinna dążyć do jawności prowadzonych rozmów. W rozmowach mogą brać udział eksperci, których uprawnienia określa zespół negocjacyjny.

Każde porozumienie zawierać winno jednoznaczne ustalenie terminu, sposobu i warunków wykonania przyjętych przez strony zobowiązań.

3. Gdy zawiodą próby porozumienia, władze Związku mogą organizować manifestacje i akcje protestacyjne. Charakter tych akcji (ekonomiczny, ekonomiczno-polityczny, polityczny) wynika z powodów, które je wywołały, a nie zależy od adresata, do którego są skierowane.

Każda akcja powinna mieć jasno sprecyzowane cele i solidne przygotowanie organizacyjne, w którym przewidzieć należy możliwość utrudnień w jej prowadzeniu.

Akcje zbiorowe mogą mieć charakter manifestacji stanowiska (jako forma nacisku w celu podjęcia, kon-

tynuowania negocjacji bądź też wdrażania wcześniej podpisanych porozumień) i akcji protestacyjnych (jako sprzeciwu wobec niekorzystnych decyzji lub niespełnienia zawartych porozumień).

Ostrzegawcze akcje protestacyjne muszą mieć określone terminy realizacji żądań oraz terminy ewentualnego wszczęcia akcji właściwej, gdy ostrzeżenie nie odniesie skutku. Mają one stanowić wyraz determinacji i poparcia społecznego dla żądań. Do tego typu akcji należą m.in. bojkoty i strajki ostrzegawcze. Właściwymi akcjami protestacyjnymi są przede wszystkim strajki. Ze względu na straty ekonomiczne strajki są ostateczną formą protestu. Każdy strajk winien mieć jednoznacznie określone warunki jego zakończenia. Władze krajowe winny zadbać o pilne przygotowanie poradców i regulaminów negocjacji oraz akcji protestacyjnych. Ponadto władze wszystkich szczebli winny opracować zalecenia organizacyjne i instrukcje określające krótko- i długoterminowe formy działalności Związku w takich zagrożeniach jak stan wyjątkowy lub interwencja zewnętrzna.

4. Decyzje o podjęciu negocjacji i akcji protestacyjnych, o zakresie i poziomie żądań oraz o warunkach końcowego porozumienia muszą być oparte na rzetelnym rozpoznaniu opinii zainteresowanych członków. W trakcie negocjacji i protestów niezbędne jest także stałe prowadzenie konsultacji z członkami, w trosce o to, by decyzje podejmowane przez zespoły negocjacyjne lub władze Związku były zgodne ze stanowiskiem i nastrojami członków. Obowiązkiem władz Związku jest wszechstronne informowanie członków o stanowiskach obu stron i skutkach kolejnych faz protestu lub negocjacji.

Działalność informacyjna i propagandowa winna być, w szczególności w okresach napięć, adresowana nie tylko do członków Związku, ale także do całego społeczeństwa. Kierując się interesem społecznym Związek powinien dbać o powszechne zrozumienie i akceptację celów, o które walczy.

5. Wszystkich członków Związku łączą podstawowe cele. Wspólnota celów jest najlepszą gwarancją zgodnego współżycia członków i współdziałania instancji Związku. Jeśli jednak spory lub konflikty wystąpią – powinno się je rozwiązywać na drodze porozumienia i pojednania. W dobrze pojętym interesie Związku i wszystkich jego członków leży unikanie rozstrzygnięć administracyjnych czy też dyscyplinarnych.

TEZA 36 – Kontrola i krytyka instancji związkowych to prawo i obowiązek każdego członka „Solidarności”.

Działalność wszystkich władz Związku podlega kontroli. Warunkiem tego jest jawność wszystkich działań podejmowanych przez władze. Uchwały władz związkowych i sprawozdania komisji rewizyjnych muszą być publikowane i szybko docierać do wszystkich zainteresowanych.

Wszyscy członkowie Związku mają pełną swobodę w krytykowaniu władz Związku. Z prawa tego korzystają na zebraniach i w prasie. Krytykowanym przysługuje prawo repliki.

Członkowie i ciała przedstawicielskie kontrolują działalność władz związkowych przez instytucję interpelacji, votum nieufności i votum zaufania. Na interpelację należy odpowiedzieć w przewidzianym czasie. Jeśli zdaniem interpelującego odpowiedź nie jest wystarczająca, może on postawić wniosek o votum nieufności. W wypadku uchwalenia votum nieufności członek władz lub organ władzy składa rezygnację. Organ przedstawicielski może rezygnacji nie przyjąć, określając jednocześnie czas i sposób załatwienia sprawy, która stała się przyczyną votum nieufności. Ciała przedstawicielskie mogą także powoływać specjalne komisje w celu wyjaśnienia spraw budzących spory.

Kontrolę działań władz związkowych prowadzą także, zgodnie ze statutem, komisje rewizyjne. Czynności polegają na zbieraniu informacji, wskazywaniu nieprawidłowości działań i sposobów ich naprawy oraz przygotowywaniu opinii dla ciał przedstawicielskich.

VIII

NOWE POROZUMIENIE SPOŁECZNE

TEZA 37 – „Solidarność” domaga się nowego porozumienia społecznego.

NSZZ „Solidarność” jest gwarantem porozumień społecznych z 1980 roku i domaga się konsekwentnej ich realizacji. Nie ma innej drogi ocalenia kraju niż realizacja konstytucyjnej zasady suwerenności narodu.

Związek nasz określa swój program w chwili, gdy krajowi grozi katastrofa. Nie można przyzwyczajać się do życia w kryzysie, z kryzysu musimy wyjść.

Porozumienie antykryzysowe

Porozumienie antykryzysowe musi zapewnić społeczeństwu przetrwanie zbliżających się ciężkich zimowych miesięcy. Musi wskazać kierunki wyjścia z kryzysu. Musi być pierwszym sprawdzianem współdziałania władzy i społeczeństwa.

Porozumienie w sprawie reformy gospodarczej

Porozumienie w sprawie reformy gospodarczej wymaga współdziałania władzy i społeczeństwa na rzecz radykalnej zmiany dotychczasowego porządku gospodarczego. Reforma zagwarantować powinna zarządzanie zakładami pracy przez załogi w systemie gospodarczym kojarzącym prawa rynku z uspołecznionym planowaniem.

Setki podpisanych przez rząd porozumień pozostały na papierze. Przrzeczenia złożone ludziom pracy przez władze muszą zostać zrealizowane.

Porozumienie dla samorządnej Rzeczypospolitej

Porozumienie w sprawie samorządnej Rzeczypospolitej musi wyznaczać kierunki i sposoby demokratyzacji instytucji życia publicznego: Sejmu, władz politycznych, terytorialnych, gospodarczych, sądownictwa, oświaty itp. Realizacja tego porozumienia ustali właściwe stosunki między obywatelami a państwem.

Droga ku samorządnej Rzeczypospolitej jest jedyną drogą, by Polska, silna wewnętrznie, stała się wiarygodna jako równorzędny partner dla innych narodów.

Związek traktuje nowe porozumienie społeczne jako całość nierozłączną, wzajemnie powiązaną.

Program działań NSZZ „Solidarność” jest przede wszystkim zobowiązaniem, jakie Związek podejmuje wobec kraju. Liczymy na to, że uzyska on akceptację społeczeństwa, żadne interesy jednostkowe czy grupowe nie mogą być stawiane wyżej niż interes kraju. Nie uważamy, że mamy monopol na prawdę. Jesteśmy gotowi w dialogu – uczciwym i lojalnym – rozmawiać z władzami, szukać właściwych decyzji, które najlepiej służyłyby krajowi i realizowałyby interesy pracownicze i obywatelskie ludzi pracy.

Niech to będzie porozumienie wokół tego, co narodowe, demokratyczne i ludzkie. Wokół tego, co nie powinno nas dzielić.

NSZZ „Solidarność” jest gwarantem porozumień społecznych z 1980 roku i domaga się konsekwentnej ich realizacji. Nie ma innej drogi ocalenia kraju niż realizacja konstytucyjnej zasady suwerenności narodu.

ZJAZD DELEGATÓW

Gdańsk, dnia 7 października 1981 r.

OD „SOLIDARNOŚCI” DO SAMORZĄDNOŚCI

Podziękowanie Federacji Regionalnych Związków Gmin i Powiatów RP dla Twórców i Uczestników wielkiego ruchu „Solidarność” oraz Delegatów I Krajowego Zjazdu NSZZ „Solidarność” w 45 rocznicę

Polska samorządność po latach komunizmu nie odrodziła się przy urzędowym biurku ani w zaciszu ministerialnych gabinetów. Jej źródłem była 10-milionowa „Solidarność” – największy w dziejach świata pokojowy obywatelski ruch społeczny, który upomniał się o godność człowieka, prawo obywateli do współdecydowania oraz możliwość samodzielnego organizowania życia wspólnotowego.

Pierwsza pielgrzymka Ojca Świętego Jana Pawła II do Polski w 1979 r. obudziła w milionach Polaków poczucie godności, wspólnoty i odpowiedzialności za los Ojczyzny. Rok później narodziła się „Solidarność” – bezprecedensowy ruch społeczny, który połączył robotników, rolników, inteligencję, przedstawicieli nauki, kultury i Kościoła. Był to ruch sprzeciwu wobec komunistycznego zniewolenia, ale jednocześnie wielki, pozytywny projekt budowy państwa opartego na wolności, praworządności, odpowiedzialności i aktywności obywatelskiej.

IDEA, KTÓRA WYPRZEDZIŁA WOLNĄ POLSKĘ

Jednym z najdonioślejszych osiągnięć I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność”, obradującego w Gdańsku w 1981 r., było przyjęcie programu określanego mianem „Samorządnej Rzeczypospolitej”. Zjazd nie ograniczył się do postulatów pracowniczych. Przedstawił spójną wizję demokratycznego państwa, w którym obywatele są podmiotami, a nie jedynie wykonawcami decyzji oddzielnie podejmowanych przez scentralizowaną władzę.

Szczególne znaczenie miała 21. teza programu, która zawierała wręcz konstytucyjne fundamenty przyszłego samorządu terytorialnego:

„Samodzielne prawnie, organizacyjnie i majątkowo samorządy terytorialne muszą być rzeczywistą reprezentacją społeczności lokalnej”.

W dalszej części tezy zapisano, że organy samorządu powinny uzyskać prawo decydowania o całokształcie spraw lokalnych, a kontrola państwa powinna ograniczać się do badania zgodności ich działania z prawem. Przewidywano także sądowe rozstrzyganie sporów, możliwość zawierania porozumień pomiędzy samorządami, przyznanie im osobowości publicznoprawnej oraz zapewnienie własnych źródeł dochodów, w tym podatków lokalnych. Był to niemal gotowy fundament ustrojowy przyszłego samorządu terytorialnego – zapisany na długo przed odzyskaniem przez Polskę pełnej suwerenności.

Program „Samorządnej Rzeczypospolitej” wyrastał z zasady pomocniczości m.in. z nauki społecznej Kościoła, później tak ważnej dla ustroju demokratycznej Polski i wspólnoty europejskiej. Jej istotę można wyrazić słowami: tyle państwa, na ile to konieczne, tyle społeczeństwa, na ile to możliwe. Zadania publiczne powinny być wykonywane jak najbliżej obywatela – przez rodzinę, lokalną wspólnotę, gminę, powiat lub region, a dopiero w dalszej kolejności przez władzę centralną.

„BIERZCIE SPRAWY W SVOJE RĘCE”.

To solidarnościowe wezwanie było zachętą do budowy państwa silnego aktywnością, odpowiedzialnością i zaufaniem obywateli.

Szczególną klamrą łączącą I Krajowy Zjazd „Solidarność” z późniejszą kluczową reformą administracyjną jest osoba prof. Jerzego Buzka – uczestnika i współprowadzącego obrady Zjazdu, a następnie Prezesa Rady Ministrów, którego rząd przeprowadził drugi etap reformy samorządowej, tworząc samorządowe powiaty i po raz pierwszy w tysiącletniej historii Polski samorządowe województwa.

PIERWSZY KROK – SAMORZĄDNA GMINA

Spełnienie solidarnościowej wizji stało się możliwe po przełomie 1989 r. Pierwszym wielkim krokiem było uchwalenie przez „solidarnościowy” Senat, a następnie przez Sejm kontraktowy 8 marca 1990 r. ustawy o samorządzie terytorialnym, obecnie noszącej tytuł ustawy o samorządzie gminnym.

Przywróciła ona mieszkańcom prawo do tworzenia rzeczywistej wspólnoty samorządowej, posiadającej własne organy, majątek, budżet oraz samodzielność podlegającą ochronie sądowej. Niezwykle istotne było budowanie systemu samorządów gminnych właśnie jako wspólnoty obywateli a nie nowego układu instytucji władzy lokalnej. Bardzo ważne stało się też wykorzystanie w tej pracy wspólnotowego charakteru i doświadczenia „Solidarności” oraz zaangażowanie w tworzenie samorządu terytorialnego reszty działaczy związkowych.

Pierwsze wolne wybory samorządowe 27 maja 1990 r. były jednym z najważniejszych wydarzeń ustrojowych odradzającej się Rzeczypospolitej – były to także pierwsze wolne wybory w Europie Środkowo-Wschodniej. Polacy po dziesięcioleciach fasadowych rad narodowych odzyskali prawo wybierania władz swoich miast i gmin. Obywatele mogli wreszcie rzeczywiście decydować o lokalnych drogach, szkołach, gospodarce komunalnej, planowaniu przestrzennym, kulturze i pomocy społecznej.

Odrodzenie gmin było wielkim sukcesem, ale nie mogło zakończyć procesu decentralizacji. W dalszym ciągu wiele zadań pozostawało w gestii administracji centralnej i wojewódzkiej administracji rządowej. Potrzebne były samorządowe powiaty, zdolne wykonywać zadania przekraczające możliwości pojedynczej gminy oraz silne samorządowe województwa, odpowiedzialne za rozwój regionalny.

REFORMA RZĄDU JERZEGO BUZKA

Drugi etap nastąpił w 1998 r. za sprawą reformatorskiego rządu Akcji Wyborczej Solidarność i Unii Wolności, kierowanego przez premiera Jerzego Buzka. Przyjęto wówczas ustawy o samorządzie powiatowym, samorządzie województwa oraz trójstopniowym podziale terytorialnym państwa. Polska otrzymała modelowy, spójny system samorządowych gmin, powiatów i województw.

Reforma przełamywała odziedziczony po PRL skrajnie scentralizowany model państwa. W dawnym systemie nawet drobne decyzje podejmowane były w ramach rozbudowanej „piramidy administracyjnej”, w której gminne rady narodowe podlegały radom wyższego szczebla, te zaś administracji rządowej i politycznemu kierownictwu partii komunistycznej. W takim układzie nie było miejsca na rzeczywistą odpowiedzialność lokalnych władz,

inicjatywę mieszkańców ani dostosowywanie działań publicznych do zróżnicowanych potrzeb poszczególnych miejscowości i regionów.

Reforma samorządowa nie oznaczała prostego przesunięcia urzędów z Warszawy w teren. Była rewolucyjną zmianą filozofii państwa. W tej koncepcji poszczególne samorządy podlegają jedynie przepisom prawa i kontroli sądowej a nie innym samorządom wyższego szczebla. Odpowiedzialność za rozwój lokalny i regionalny otrzymały wspólnoty mieszkańców reprezentowane przez demokratycznie wybierane rady, sejmiki, wójtów, burmistrzów, prezydentów, starostów i marszałków.

Z dumą przypominamy, że Federacja Regionalnych Związków Gmin i Powiatów RP aktywnie uczestniczyła w tym przełomowym procesie jako członek Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz jeden z liderów samorządowej debaty nad kształtem wielkich reform rządu Jerzego Buzka. Reprezentowała głos lokalnych wspólnot, zabiegając o rzeczywistą decentralizację, jasny podział kompetencji oraz zapewnienie nowym jednostkom samorządu warunków do skutecznego działania.

NAJBARDZIEJ UDANA REFORMA WOLNEJ POLSKI

Z perspektywy ponad trzech dekad panuje powszechna opinia, że reforma samorządowa stała się najbardziej udaną i trwałą reformą ustrojową wolnej Polski. To właśnie samorządy zmieniły oblicze polskich miast, miasteczek i wsi. Zmodernizowały drogi, szkoły i szpitale, rozbudowały sieci wodociągowe i kanalizacyjne, stworzyły nowoczesny transport publiczny, obiekty sportowe, instytucje kultury oraz sprawne systemy pomocy społecznej.

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej samorządy potrafiły skutecznie przygotować i zrealizować dziesiątki tysięcy projektów rozwojowych. Bez ich kadr, doświadczenia i zdolności organizacyjnych nie byłoby możliwe tak sprawne wykorzystanie funduszy europejskich ani cywilizacyjny rozwój Polski.

Polski model samorządu jest w Europie wskazywany jako ważny przykład udanej decentralizacji. Polskie doświadczenia pokazują, że przekazywanie kompetencji wspólnotom lokalnym może służyć jednocześnie demokracji, rozwojowi gospodarczemu i budowaniu sprawnego państwa.

Samorząd pozostaje władzą najbliższą mieszkańcom. To właśnie w gminach, miastach i powiatach obywatele załatwiają zdecydowaną większość codziennych spraw publicznych. Jednocześnie samorządowcy podlegają szczególnie intensywnej społecznej kontroli – każdego dnia spotykają mieszkańców na ulicach, w szkołach, urzędach, parafiach, organizacjach społecznych i lokalnych przedsiębiorstwach. Ta bliskość jest źródłem odpowiedzialności, której nie zastąpi nawet najlepiej zorganizowana administracja centralna.

Polska swój wielki, trwający od ponad trzydziestu pięciu lat skok gospodarczy i cywilizacyjny zawdzięcza w znacznej mierze decentralizacji oraz sprawnie działającemu samorządowi terytorialnemu. W 1990 r. PKB Polski wynosiło 40% poziomu Unii Europejskiej – w ciągu 35 lat nastąpiło podwojenie wzrostu do ponad 80% średniej UE, osiągając poziom życia Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Japonii. Kolejny skok rozwojowy będzie możliwy wtedy, gdy samorząd będzie mógł swobodnie realizować swoją misję, dysponując stabilnymi fundamentami prawnymi i finansowymi

W IMIENIU TYSIĄCA SAMORZĄDÓW – DZIĘKUJEMY

Federacja Regionalnych Związków Gmin i Powiatów RP jest największą w Polsce organizacją samorządu terytorialnego. Zrzesza ponad tysiąc gmin, powiatów i województw, skupionych w 20. regionalnych związkach i stowarzyszeniach. Jej skład odzwierciedla niezwykle zróżnicowanie i bogactwo doświadczeń samorządowych w Polsce.

W imieniu Członków Federacji: Podkarpackiego Stowarzyszenia Samorządów Terytorialnych, Związku Gmin Pomorskich, Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Gmin Regionu Południowo-Zachodniego Mazowsza, Stowarzyszenia Gmin „Szansa Białej Przemyszy”, Stowarzyszenia Gmin Uzdrawiskowych RP, Stowarzyszenia Gmin, Powiatów i Regionów Nadbużańskich, Związku Gmin „Kwisa”, Związku Gmin Lubelszczyzny, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski, Związku Gmin Warmińsko-Mazurskich, Związku Gmin Jurajskich, Związku Miast i Gmin Morskich, Stowarzyszenia Gmin Ziemi Dobrzyńskiej, Unii Miasteczek Polskich, Związku Gmin Wiejskich Województwa Podlaskiego, Związku Gmin Ziemi Kujawskiej, Związku Miast i Gmin Regionu Świętokrzyskiego, Warmińskiego Związku Gmin oraz Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego **składamy należny hołd Twórcom i Uczestnikom wielkiego ruchu „Solidarności”.**

W 45. rocznicę dziękujemy Delegatom I Krajowego Zjazdu za odwagę sformułowania programu wolnego, demokratycznego i zdecentralizowanego państwa w czasie, gdy Polska pozostawała jeszcze pod rządami komunistycznymi.

Dziękujemy za „Postanie do ludzi pracy Europy Wschodniej”, które przyczyniło się do upadku „żelaznej kurtyny” dzielącej Europę na demokratyczny Zachód i sowiecki komunistyczny Wschód, a następnie umożliwiając powstanie, zjednoczenie demokratycznej Europy w Unii Europejskiej.

Dziękujemy wszystkim działaczom podziemnej „Solidarności”, którzy w latach stanu wojennego i represji przechwalili ideę społeczeństwa obywatelskiego oraz samorządnej Rzeczypospolitej.

Dziękujemy twórcom samorządowej reformy gminnej z 1990 r. oraz reformy powiatowej i wojewódzkiej z 1998 r.

Dziękujemy prof. Jerzemu Buzkowi – współprzewodniczącemu obrad I Zjazdu, a następnie premierowi rządu, który podjął odpowiedzialność za przeprowadzenie trudnej i przełomowej reformy administracji publicznej.

Dziękujemy niezależnym prawnikom „Solidarności”, którzy w latach 1980-1994 przygotowali w Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych „Solidarności” kilkadziesiąt społecznych projektów ustaw składających się na podstawy demokratycznego ustroju III RP (www.coiu.pl).

ZOBOWIĄZANIE NA PRZYSZŁOŚĆ

Dziedzictwo „Samorządnej Rzeczypospolitej” jest także zobowiązaniem. Samorządność wymaga poszanowania konstytucyjnej zasady pomocniczości, stabilnych dochodów własnych, jasnego podziału kompetencji oraz uczciwej współpracy między administracją rządową i samorządową.

Silne państwo nie powinno obawiać się silnego samorządu. Przeciwnie – silny, odpowiedzialny i dobrze finansowany samorząd jest jednym z najważniejszych filarów sprawnego państwa. To on buduje odporność wspólnot lokalnych, wzmacnia zaufanie obywateli do instytucji publicznych i pozwala szybko reagować na codzienne problemy oraz sytuacje kryzysowe.

Dlatego przesłanie I Zjazdu pozostaje aktualne. Polska potrzebuje nie tylko sprawnej administracji, lecz przede wszystkim aktywnych obywateli i wspólnot zdolnych brać odpowiedzialność za swoje otoczenie.

Droga od „Solidarności” do samorządności była jedną z najważniejszych dróg prowadzących Polskę ku wolności, demokracji i nowoczesności.

Kazimierz Barczyk
Przewodniczący Federacji Regionalnych Związków
Gmin i Powiatów RP oraz Stowarzyszenia Gmin
i Powiatów Małopolski

Posłanie Pierwszego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej

Delegaci zebrani w Gdańsku na I Zjeździe Delegatów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” przesyłają robotnikom Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Rumunii, Węgier i wszystkich narodów Związku Radzieckiego - pozdrowienia i wyrazy poparcia.

Jako pierwszy, niezależny związek zawodowy w naszej powojennej historii głęboko czujemy wspólnotę naszych losów. Zapewniamy, że wbrew kłamstwu szerzonym w waszych krajach, jesteśmy autentyczną, 10-milionową organizacją pracowników, powołaną w wyniku robotniczych strajków. Naszym celem jest walka o poprawę bytu wszystkich ludzi pracy. Popieramy tych z was, którzy zdecydowali się wejść na trudną drogę walki o wolny ruch związkowy. Wierzymy, że już niedługo wasi i nasi przedstawiciele będą się mogli spotkać celem wymiany związkowych doświadczeń.

Lista delegatów

Lista delegatów (nazwisko i numer mandatu) została opracowana na podstawie książki *Ludzie Solidarności. Informator o delegatach na I Krajowy Zjazd NSZZ „Solidarność”* – MSW Biuro „C”, wydanej przez Klub Inteligencji Katolickiej, Lublin 2002 r.

REGION GDAŃSK REGION 01

Balicki Marek	01001
Blindow Bogdan Kazimierz	01002
Buczkowski Lesław	01003
Bury Stanisław	01004
Cegielski Jacek Ludwik	01005
Chocholski Wojciech Jerzy	01006
Czerwińska Maria Teresa	01007
Dowgiałło Krzysztof	01008
Drąg Adam Jerzy	01009
Ejsmont Piotr	01010
Fudakowski Stanisław Jan	01011
Gawęda Jerzy Marian	01012
Gołaszewski Stanisław	01013
Gołąb Bogusław	01014
Gruszecki Wojciech	01015
Gwiazda Andrzej Stanisław	01016
Jaruchowski Jacek Kazimierz	01017
Jędrzejewski Jan	01018
Jung Regina Maria	01019
Kaczyński Lech Aleksander	01020
Kącki Marian Eugeniusz	01021
Kłys Jacek Andrzej	01022
Koziatek Jan Piotr	01023
Kozicki Andrzej Wojciech	01024
Kubicki Józef Stanisław	01025
Lis Bogdan Jerzy	01026
Lis Zbigniew	01027
Kwoka Zenon Daniel	01028
Łukaszewski Ryszard Zbigniew	01029
Małkowska Maria Bożena	01030
Marek Henryk Józef	01031
Markowski Marian Roman	01032
Matuszewska Alicja Danuta	01033
Merkel Jacek Aleksander	01034
Miąskowski Marian Józef	01035
Mierzejewski Henryk	01036

Milewski Jerzy Jan	01037
Nowakowska Danuta	01038
Opiela Andrzej	01039
Pawlicki Szymon	01040
Pławiński Tadeusz Stanisław	01041
Ruchniewicz Krystyna	01042
Rusiłowicz Ryszard	01043
Samsonowicz Jan Michał	01044
Smulikowski Jędrzej Lech	01045
Sobieszek Lech Roman	01046
Świder Jerzy	01047
Świtek Marian Leszek	01048
Tatar Józef	01049
Trzciński Władysław Jerzy	01050
Wałęsa Lech	01051
Złotkowski Zdzisław	01052
Żukrowska Danuta	01053

POMORZE ZACHODNIE REGION 02

Ban Waldemar	02001
Bogacz Ryszard Bronisław	02002
Fendrych Przemysław	02003
Galińska Halina	02004
Gil Waldemar Mikołaj	02005
Gruda Mieczysław Zygmunt	02006
Jagielski Krzysztof	02007
Jarząbek Henryk	02008
Jurczyk Marian	02009
Kamiński Grzegorz	02010
Kamrowski Andrzej Adam	02011
Kaśkiewicz Waldemar	02012
Kiecko Mikołaj	02013
Kocjan Stanisław	02014
Krystosiak Aleksander	02015
Kubicki Krzysztof Paweł	02016
Kurowski Michał Jan	02017
Kustra Ryszard	02018

Łuczko Franciszek	02019	Lipert Franciszek	05002
Maciaszek Andrzej	02020	Mikus Bogusław Jan	05003
Niesobska-Urbaniak Małgorzata Helena	02021		
Nowak Jan	02022	CZĘSTOCHOWA REGION 06	
Okińczyc Leon	02023	Bandura Andrzej Wojciech	06001
Olejniak Grzegorz Roman	02024	Brymora Stanisław Lech	06002
Prandecki Juliusz Remigiusz	02025	Ciepielewski Andrzej Stefan	06003
Romejko Marek Stanisław	02026	Ciężki Marian Tadeusz	06004
Sawiniec Bogdan	02027	Dylczyk Ryszard Aleksander	06005
Skwierczyński Franciszek Zbigniew	02028	Gospodarek Bogumił	06006
Soiński Wojciech	02029	Kokot Zbigniew Józef	06007
Sztukowski Eugeniusz	02030	Kolman Włodzimierz Jerzy	06008
Świniarski Narcyz Wiesław	02031	Mszyca Jarosław Franciszek	06009
Świątkowski Mariusz	02032	Przesłańska Barbara Teresa	06010
Waligórski Ewaryst	02033	Przygodziński Aleksander Stefan	06011
Wądołowski Stanisław	02034	Pytek Marek Jan	06012
Zdanowicz Zbigniew Bonawentura	02035	Słowik Ryszard Wojciech	06013
		Trzepizur Waldemar Józef	06014
		Zommer Roman Adam	06015
BIAŁYSTOK REGION 03			
Biender Zenon	03001	DOLNY ŚLĄSK REGION 07	
Bujwicki Bernard	03002	Bagiński Tadeusz	07001
Czaczkowski Marian	03003	Bańkowski Janusz	07002
Łuczycki	03004	Bartczak Bronisław	07003
Malec Longin	03005	Bartczak Jerzy Czesław	07004
Marczuk Stanisław Marian	03006	Biernat Władysław	07005
Pietkiewicz Michał	03007	Bednarz Piotr Paweł	07006
Rutkowski Krzysztof Antoni	03008	Bobak Zbigniew Bronisław	07007
Stawecki Leopold	03009	Bogacki Wiesław Marian	07008
Waśniewski Tadeusz	03010	Borowski Ryszard	07009
		Brüst Piotr Jerzy	07010
BYDGOSZCZ REGION 04		Czarnecki Jerzy	07011
Baranowski Józef	04001	Dziurzyński Tomasz	07012
Bednarski Roman	04002	Domański Walerian	07013
Sieradzka-Błaszczńska Elżbieta	04003	Feruś Jerzy	07014
Brzykcy Izabella Maria	04004	Filipek Jan	07015
Ciechorski Zygmunt	04005	Folcik Edward	07016
Cierzniaowski Andrzej Jerzy	04006	Frankowski Jan Teofil	07017
Czarnecki Jan Franciszek	04007	Frasyniuk Władysław	07018
Głuszkowski Maciej Roman	04008	Gąsiorowska Marta Felicja	07019
Grankowski Paweł Janusz	04009	Gliniczewski Mieczysław	07020
Helak Ryszard Kazimierz	04010	Golis Józef	07021
Lewandowski Bernard Jerzy	04011	Gołykowski Krzysztof	07022
Lewandowski Stanisław Jan	04012	Grabowski Wojciech Bolesław	07023
Majka Marek	04013	Gwiżdż Ryszard	07024
Mikołajczyk Krzysztof Andrzej	04014	Helebrandt Kazimierz Alojzy	07025
Napieralski Henryk	04015	Hoffmann Mieczysław Aleksander	07026
Pająk Zdzisław Tadeusz	04016	Huskowski Stanisław	07027
Paterek Roman	04017	Jakubiak Henryk Marian	07028
Perejczuk Jan Janusz	04018	Jakubowski Jerzy	07029
Pietrzak Jerzy Kazimierz	04019	Jaracz Stanisław	07030
Pulikowski Zygmunt	04020	Jezierski Czesław Florian	07031
Romanow Anna Maria	04021	Jurkiewicz Jerzy Leopold	07032
Rulewski Jan	04022	Juzwenko Adolf	07033
Rusek Zdzisław	04023	Karnas Bolesław Antoni	07034
Tokarczuk Antoni Justyn	04024	Kloc Roman	07035
Tomaszewski Lech	04025	Konarski Andrzej Tomasz	07036
Walczak Jan	04026	Kondracka Krystyna	07037
Winiarski Lech Stanisław	04027	Kunigowski Jerzy	07038
Wybrański Andrzej Wiesław	04028	Kuśmierz Janusz	07039
		Kuźmiak Piotr	07040
CHEŁM REGION 05		Labuda Aleksander Wit	07041
Chuszcza Jan	05001		

Labuda Barbara Lidia	07042
Brak mandatu 07043 (str. 108-109)	
Lemiesz Stefan	07044
Lenkiewicz Antoni	07045
Majko Edward	07046
Pochera-Majkowska Aleksandra Ewa	07047
Mazur Jan Marian	07048
Mazurkiewicz Roman	07049
Misiak Antoni Olgierd	07050
Modzelewski Karol Cyryl	07051
Modzelewski Wiesław	07052
Morawiecki Kornel Andrzej	07053
Moska Jan	07054
Moździerz Ryszard Marian	07055
Nawrot Stefan Mateusz	07056
Orzech Stanisław Mieczysław	07057
Pilichowski Jerzy Jacek	07058
Pilecki Jerzy	07059
Piniór Józef	07060
Plamiak Gabriel Konstanty	07061
Poturnicki Henryk	07062
Pokrywka Tadeusz	07063
Rembecka Teresa	07064
Roksela Tadeusz	07065
Romaniszczyn Janusz Mieczysław	07066
Romanowski Tadeusz Czesław	07067
Rzepiak Tadeusz Ryszard	07068
Sawicki Ryszard	07069
Seń Jan Antoni	07070
Sęk Jan	01071
Sidorowicz Władysław	01072
Sobierajska Krystyna Jadwiga	01073
Sobola Janusz	07074
Staszewski Zygmunt	07075
Strzelec Zdzisław	07076
Strzyż Henryk	07077
Szulc Jerzy	07078
Szumiejko Eugeniusz	07079
Trzewik Bolesław Florian	07080
Turkowski Krzysztof Romuald	07081
Waszkiewicz Jan	07082
Weber Jerzy	07083
Winnik Jan	07084
Zimniak Marek Adam	07085
Wójcik Tomasz Feliks	07086
Wysocki Walery	07087
Brak mandatu 07088 (str 126)	
Zaporowski Zygfryd	07089
Zarach Andrzej Michał	07090
Zięba Jacek	07091

ELBLĄG REGION 08

Borowski Antoni Henryk	08001
Bizewski Czesław Henryk	08002
Guzowski Hieronim Stanisław	08003
Kaczor Tadeusz Michał	08004
Kalinowski Ryszard Tomasz	08005
Lange Ryszard Waldemar	08006
Nowak Benedykt	08007
Perwenis Zenon	08008
Szybalski Bogusław	08009
Wojciechowski Ludwik Władysław	08010

GORZÓW WIELKOPOLSKI REGION 09

Bełz Józef Zbigniew	09001
Borowski Edward Konstanty	09002
Gruszczyński Bogusław Wiktor	09003
Hrybacz Jerzy Zbigniew	09004
Kołodziejski Tadeusz	09005
Konsik Anatol	09006
Kotarski Ryszard	09007
Opiel Adam Marian	09008
Pytlak Grażyna Elżbieta	09009
Sawicki Ryszard Alfred	09010
Wandelt Jerzy	09011
Wielgosz Jan	09012

JELEŃ GÓRA REGION 10

Bogucka Teresa Elżbieta	10001
Dworakowski Jerzy	10002
Kostka Stanisław	10003
Kwieciński Marian Jan	10004
Modrzejewski Jerzy Hubert	10005
Nawrocki Zbigniew Józef	10006
Niegosz Roman Karol	10007
Orlicz Michał Albin	10008
Ratyni Romuald	10009
Rogińska Danuta	10010
Piesiak Andrzej Marian	10011

KONIN REGION 11

Krzywiak Jarosław Kazimierz	11001
Ludwiczak Marian Jan	11002
Skoczylas Ryszard	11003
Stachowiak Ryszard Józef	11004
Żurawiecki Jerzy Antoni	11005

KUJAWY I ZIEMIA DOBRZYŃSKA REGION 12

Gawroński Stanisław	12001
Karwowski Zbigniew	12002
Mazur Andrzej Bronisław	12003
Nowicki Marian Antoni	12004
Przybyszewska Ewa	12005
Świątkiewicz Wiesław Paweł	12006

LESZNO REGION 13

Grobelny Jan	13001
Lachowicz Bronisław	13002
Małachowski Marek	13003
Matyjas Eugeniusz Stanisław	13004

ZIEMIA ŁÓDZKA REGION 14

Aniołczyk Aleksander Bolesław	14001
Baczyński Lech	14002
Bednarski Kazimierz Leszek	14003
Bieguszewski Stanisław	14004
Bieńczyk Ryszard	14005
Bogucki Włodzimierz Ireneusz	14006
Borusiewicz Mirosław	14007
Burski Marek Piotr	14008
Chlebowski Longin	14009
Chyliński Antoni Marian	14010
Czekalski Marek	14011
Czuma Benedykt Jan	14012
Dłużniewski Jerzy	14013

Dmochowska Maria	14014	Lupa Janusz Henryk	15025
Edelman Marek	14015	Łączak Czesław	15026
Fer Maria	14016	Magdon Wojciech Leon	15027
Graf Andrzej Henryk	14017	Majdzik Ryszard Wawrzyniec	15028
Jagielska-Bajeńska Zofia	14018	Majewski Jerzy Kazimierz	15029
Jarecki Sławomir Zbigniew	14019	Marchewczyk Jacek	15030
Jarmuszkiewicz Roman Andrzej	14020	Mąciór Władysław	15031
Kabza Antoni Zbigniew	14021	Mohl Jerzy	15032
Kaczorowska Barbara	14022	Myślik Paweł Marcin	15033
Kepler Jan Jerzy	14023	Notecki Jan	15034
Kenic Janusz Kazimierz	14024	Nowak Edward Edmund	15035
Kończak Kanina Józefa	14025	Nowak Piotr	15036
Kostrzewa Ryszard	14026	Nowicki Andrzej Edmund	15037
Kościński Józef	14027	Osika Adam Kazimierz	15038
Kowalewski Zbigniew Marcin	14028	Pakoński Krzysztof	15039
Kowalik Marek Władysław	14029	Papierz Zbigniew Emil	15040
Kropiwnicki Jerzy Janusz	14030	Pawlak Julian	15041
Krzemiński Andrzej Mieczysław	14031	Piekarczyk Tadeusz	15042
Książek Krzysztof Karol	14032	Poniatowski Kazimierz	15043
Kuzan Ireneusz Alojzy	14033	Rawczyńska Teresa Józefa	15044
Łeń Mirosław	14034	Ryba Stanisław	15045
Lipiński Paweł Grzegorz	14035	Sikora Andrzej Jan	15046
Malczyk Mieczysław	14036	Sikora Wacław Władysław	15047
Markiewicz Marek Sławomir	14037	Skalski Władysław Józef	15048
Pałka Grzegorz Wincenty	14038	Sonik Bogusław Andrzej	15049
Popka Stanisław	14039	Syryjczyk Tadeusz Andrzej	15050
Sęk Zbigniew	14040	Szybowicz Władysław Jan	15051
Mikuła Tadeusz Jan	14041	Tarnowska Barbara	15052
Słowik Andrzej	14042	Thtschel-Zgud Maria Krystyna	15053
Szcześkiewicz Jadwiga Kazimiera	14043	Tutaj Mieczysław Marian	15054
Terlecki Andrzej Różan Hubert	14044	Warchałowski Andrzej	15055
Trautman Andrzej Longin	14045	Wawrzycki Andrzej	15056
Turowski Krzysztof Henryk	14046	Wesołowski Lech	15057
Zazoniuk Stefan	14047	Wojtoń Romuald Józef	15058
Krakus Wojciech Kazimierz	14048	Woźniak Walery Aleksander	15059
Chochulski Grzegorz	14049	Wróbel Adam	15060
		Wymazał Andrzej Jan	15061
		Wyżykowski Zdzisław	15062
		Zabdyr Wacław	15063
		Zgoda Leopold	15064
		Ziaja Mieczysław	15065
		Zubel Stanisław	15066
MAŁOPOLSKA REGION 15		MAZOWSZE REGION 16	
Baran Eugeniusz	15001	Abgarowicz Łukasz Maria	16001
Boryka Henryk Jan	15002	Bąk Henryk	16002
Borzęcki Andrzej Tadeusz	15003	Biały Marek Aleksander	16003
Budnik Jan Kazimierz	15004	Bujak Zbigniew	16004
Chabowski Tomasz Stanisław	15005	Bugaj Ryszard	16005
Doroz Józef	15006	Bukowski Jacek	16006
Dulemba Zbigniew Wincenty	15007	Celiński Henryk	16007
Dziewulski Lech Bogusław	15008	Celiński Wojciech	16008
Gil Mieczysław Władysław	15009	Diem Tadeusz	16009
Görlich Krzysztof Andrzej	15010	Dawgiąło Jan	16010
Hardek Władysław	15011	Dyner Jerzy Mieczysław	16011
Hudaszek Andrzej	15012	Fijałkowski Antoni Jan	16012
Jarzmik Kazimierz Józef	15013	Gabrylewicz Mieczysław	16013
Jungiewicz Józef	15014	Geremek Bronisław	16014
Jurczak Stefan Stanisław	15015	Goławski Krzysztof Daniel	16015
Kachlik Andrzej Jan	15016	Graczyk Krzysztof Eugeniusz	16016
Kaczmarek Robert	15017	Gręziak Anna Maria	16017
Kalicki Antoni	15018	Grochowski Marian Jan	16018
Karpińczyk Jerzy Stanisław	15019		
Korombel Paweł Jakub	15020		
Krawczyk Elżbieta Janina	15021		
Kutyba Janusz Kazimierz	15022		
Kuzaj Lesław	15023		
Lasocki Jerzy Stanisław	15024		

Grzelak Janusz Łukasz	16019	Szymanderski Jacek	16081
Gut-Gutkowski Bogdan	16020	Tabor Andrzej	16082
Hajduk Marek Wojciech	16021	Tyburski Dominik	16083
Hołuszko Marek Cyryl	16022	Augustyn-Urbanowicz Anna Maria	16084
Ilczuk Jan	16023	Wasiuk Maria Mieczysława	16085
Janas Marek Antoni	16024	Wujec Henryk	16086
Janas Zbigniew	16025	Zajączkowski Wiesław	16087
Jankowski Maciej	16026	Zieliński Jerzy Władysław	16088
Jaroszewicz Stanisław	16027	Gołaszewski Krzysztof	16089
Jastrzębowski Jerzy Michał	16028	Tyszkiewicz Maria Danuta	16090
Jaworski Seweryn	16029	Świtalski Witold Ryszard	16091
Kaczor Kazimierz	16030	Chodakiewicz Witold	16092
Kawalec Stefan	16031		
Karpiński Bogdan	16032	ŚLĄSK OPOLSKI REGION 17	
Kazańczuk Wincenty	16033	Chmielewski Czesław	17001
Kłopotowski Tadeusz Kazimierz	16034	Chłodecki Jarosław	17002
Knap Jacek	16035	Dorociak Stanisław	17003
Knap Zbigniew	16036	Dudek Aleksander	17004
Kończakowski Maciej Jan	16037	Forystek Jakub Stanisław	17005
Kołtan Mieczysław Marian	16038	Gleich Ryszard	17006
Kosmahl Ireneusz Ryszard	16039	Hełka Bogdan Jan	17007
Kościanek Eugeniusz Andrzej	16040	Jałowicki Stanisław	17008
Krajewski Andrzej Jan	16041	Just Ireneusz	17009
Król Anna Teresa	16042	Kirstein Roman	17010
Krukowski Stanisław	16043	Kupczak Waldemar Jan	17011
Kuczyński Piotr Włodzimierz	16044	Kwoka Andrzej Piotr	17012
Kujarczyk Romuald	16045	Łysiak Jerzy Karol	17013
Kukołowicz Romuald	16046	Rypień Leonard	17014
Kulerski-Dys Wityśław Wiktor	16047	Szelwicki Franciszek	17015
Kunicka Ewa Magdalena	16048	Treć Maria	17016
Lasocki Wojciech	16049	Wiktor Włodzimierz Stefan	17017
Lipski Jan Józef	16050	Wolnicki Eugeniusz	17018
Lorenz Krzysztof Jerzy	16051	Mielnik Jerzy Andrzej	17019
Łojak Jan Antoni	16052		
Łypacewicz Krzysztof	16053	PILA REGION 18	
Makarewicz Anna Helena	16054	Herman Andrzej	18001
Małachowski Aleksander	16055	Klessa Edwin Jan	18002
Markuszewski Jerzy	16056	Makowski Krzysztof	18003
Matuszyk Tadeusz	16057	Naszkowski Eligiusz	18004
Miecznikowski Marek Stanisław	16058	Żyliński Adam	18005
Brak numeru 16059(str. 227)			
Mikołajska-Brandys Helena Maria	16060	PIOTRKÓW TRYBUNALSKI REGION 19	
Nagórski Wiktor	16061	Jaśkiewicz Paweł	19001
Niezgodzki Paweł	16062	Knaś Stanisław Franciszek	19002
Odorowski Mirosław Włodzimierz	16063	Lach Mieczysław	19003
Onyszkiewicz Janusz	16064	Plezia Wiesław	19004
Pietroń-Drechny Bronisława Wanda	16065	Prędkie Ireneusz	19005
Pilchowski Jacek	16066	Tworowski Jacek Marcelli	19006
Pluciński Andrzej Marek	16067	Wojciechowski Andrzej Stanisław	19007
Roman Jerzy	16068		
Polkowski Jan Stanisław	16069	PŁOCK REGION 20	
Romaszewski Zbigniew Jan	16070	Brodzki Jan Franciszek	20001
Rutkowski Marek	16071	Chmielewski Jan Zbigniew	20002
Rynek Sławomir Andrzej	16072	Przybylska-Wendt Grażyna Maria	20003
Brak Numeru 16073 (str. 232)		Sosnowski Andrzej Włodzimierz	20004
Seweryński Maciej	16074	Taworski Tadeusz Maria	20005
Stasiewicz Henryk Feliks	16075	Wiścicki Wojciech	20006
Stomma Piotr	16076		
Strzembosz Adam Justyn	16077	POBRZEŻE (KOSZALIN) REGION 21	
Szadurski Karol Roman	16078	Bąk Zygmunt	21001
Szczepański Piotr Stanisław	16079	Cywiński Janusz Stanisław	21002
Szypro Bolesław Kazimierz	16080	Dzimidowicz Edward Franciszek	21003

Frutczak Ryszard	21004
Makowski Marek	21005
Michalak Paweł	21006
Pawłowski Piotr Zbigniew	21007
Repczyńska-Gapińska Lubomiła Kazimiera	21008
Sajkowski Stanisław Kacper	21009
Śliwiński Bronisław	21010
Tobisz Roman Aleksander	21011
Zieliński Jan	21012

PODBESKIDZIE REGION 22

Barteczko Mieczysław	22001
Firlejczyk Kazimierz	22002
Gwizdź Adam Jan	22003
Hilbrycht Jerzy	22004
Juszczak Henryk Antoni	22005
Jarosz Kazimierz	22006
Kinowski Jan	22007
Kosmowski Patrycjusz	22008
Kralczyński Andrzej Władysław	22009
Muszala Szczepan	22010
Nawrot Adam Kazimierz	22011
Paszek Arkadiusz Maria	22012
Sporek Stanisław	22013
Stanisewska Grażyna Ewa	22014
Tyrna Rudolf Jerzy	22015
Wieczorek Andrzej	22016
Włoch Antoni	22017
Wróbel Wiesław Józef	22018
Zając Andrzej Józef	22019
Zarzycki Stanisław	22020

PODKARPACKIE (KROSNO) REGION 23

Chyła Eugeniusz Jan	23001
Kinel Władysław Jan	23002
Mróz Lucjan Edward	23003
Szul Józef	23004
Rychter Piotr Romuald	23005
Romasik Edward Józef	23006
Zawojski Zygmunt	23007

POJEZIERZE (GIŻYCKO) REGION 24

Biegalski Lech	24001
Łoś Zygmunt	24002
Orzechowski Edward	24003
Sarul Halina Marta	24004
Smołka Andrzej	24005
Zadrag Krzysztof Antoni	24006

POŁUDNIOWO-WSCHODNI (PRZEMYŚL) REGION 25

Czekalski Jerzy Zygmunt	25001
Kijanka Czesław	25002
Pyś Zygmunt	25003
Szostkiewicz Adam Dawid	25004

ZIEMIA RADOMSKA REGION 26

Jerz Antoni Jacek	26001
Kawęcki Bronisław	26002
Rejczak Jan	26003
Wszedorowski Janusz	26004
Sobieraj Andrzej	26005

Karnik Ryszard	26006
Król Witold	26007
Nowogońska Elżbieta Danuta	26008
Olszewski Henryk Józef	26009
Pierchała Jerzy	26010
Wdowiak	26011

RZESZÓW REGION 27

Alot Stanisław	27001
Atemborski Henryk	27002
Bortnik Zbigniew	27003
Chrusczyk Władysław	27004
Drozdowski Bogdan Wojciech	27005
Kalandyk Grażyna Bogusława	27006
Karnaś Stanisław Augustyn	27007
Kensy Tadeusz	27008
Kopaczewski Antoni	27009
Kuźniar Andrzej	27010
Łakomy Stanisław	27011
Matuszczak Adam	27012
Maziarska Danuta	27013
Osnowski Andrzej	27014
Rudnicki Bolesław	27015
Stachowicz Stanisław	27016
Szałaj Paweł	27017
Szczepański Alojzy	27018
Tarnawska Maria	27019
Wiatr Stanisław	27020
Cichulski Roman Grzegorz	27021
Ziobro Kazimierz	27022
Zeman Wacław	27023

ZIEMIA SIERADZKA REGION 28

Kopczyński Wiesław	28001
Krzemiński Sławomir	28002
Teluk Jerzy	28003

ŚLĄSKO-DĄBROWSKI REGION 29

Baranowska Teresa	29001
Buzek Jerzy Karol	29002
Bury Stanisław	29003
Byczek Franciszek Jan	29004
Biskupek Kazimierz Leon	29005
Cimander Bernard Adam	29006
Ciepiela Jerzy	29007
Capik Wiesław Franciszek	29008
Czarnota Stanisław	29009
Cieślak Ryszard Antoni	29010
Czerneszewicz Edward	29011
Cieślik Henryk Jan	29012
Chodakowski Franciszek Gabriel	29013
Cierniewski Andrzej Eugeniusz	29014
Dutkiewicz Tadeusz Szymon	29015
Górka Antoni	29016
Gliszczynski Jarosław Paweł	29017
Galios Marian Ryszard	29018
Grzegorzczak Andrzej Franciszek	29019
Grabowski Stanisław	29020
Górny Jerzy Grzegorz	29021
Giemza Stanisław	29022
Frączek Henryk	29023
Flejter Grzegorz Kazimierz	29024

Harazin Romuald Andrzej	29025	Ślusarczyk Helena Stefania	29087
Iwan Ryszard Józef	29026	Turkiewicz Adam Marian	29088
Iljaszewicz Czesława	29027	Ustrzycki Tadeusz	29089
Jedynak Tadeusz Janusz	29028	Urbańczyk Roman	29090
Joszek Piotr	29029	Wach Marek	29091
Juszczak Robert Bolesław	29030	Waliszewski Leszek Zygmunt	29092
Kiermes Stanisław	29031	Wilk Mieczysław	29093
Kościeszka-Kuszelejko Ryszard	29032	Wilkaniec Stanisław	29094
Kosmański Zdzisław	29033	Włosek Norbert Paweł	29095
Kemnitz Tadeusz Feliks	29034	Wiekiera Piotr Rafał	29096
Kowalski Andrzej	29035	Zalewski Witold Piotr	29097
Kucharski Mieczysław	29036	Ziemnicki Marek Antoni	29098
Kalka Joachim Wincenty	29037	Banaś Ryszard Roman	29099
Kędracki Józef Feliks	29038	Bazan Mieczysław	29100
Krajewski Zbigniew Aleksander	29039	Mika Jan	29101
Krajewski Kazimierz	29040	Kula Józef	29102
Kapczyński Włodzimierz	29041	Mrozowski Zbigniew Stanisław	29103
Kostowski Andrzej	29042	Musialski Jan Zbigniew	29104
Kuź Ryszard Antoni	29043	Michałowski Kazimierz	29105
Koźbiał Antoni	29044	Błaszczak Ryszard Stanisław	29106
Kurkowski Jerzy Lech	29045		
Labus Jerzy Jan	29046	SŁUPSK REGION 30	
Lewiński Andrzej	29047	Jacyna Andrzej	30001
Łużny Jan Piotr	29048	Korejwo Stefan	30002
Łogiewa Andrzej Wiktor	29049	Lisiecki Józef	30003
Malich Anna Elżbieta	29050	Majewski Janusz	30004
Maniura Andrzej Witold	29051	Matulka Leszek Marek	30005
Maszczyżyn Andrzej Mikołaj	29052	Rutkowski Rajmund Izidor	30006
Mąsior Michał Roman	29053	Szeglowski Krzysztof Jan	30007
Malinowski Zbigniew Stanisław	29054	Zwierke Wojciech Kazimierz	30008
Moczygęba Dorota	29055		
Mirowski Wiesław Jan	29056	ŚRODKOWO-WSCHODNI (LUBLIN) REGION 31	
Musiół Ginter Piotr	29057	Bartczak Jan Józef	31001
Maciejczyk Marian Bronisław	29058	Bartmiński Jerzy	31002
Nawara Włodzimierz Tadeusz	29059	Basak Teodor	31003
Nowak Hubert Józef	29060	Bąkała Adam	31004
Okoński Stanisław Franciszek	29061	Blajerski Włodzimierz Jan	31005
Opala Grzegorz Maciej	29062	Bondos Alfred Stefan	31006
Pabiś Ryszard Józef	29063	Chrzanowski Aleksander Kazimierz	31007
Patyna Józef Stanisław	29064	Czeżyk Ignacy Tadeusz	31008
Pękała Henryk	29065	Czop Antoni Adam	31009
Pisarek Henryk Leon	29066	Daniel Stanisław Grzegorz	31010
Pajdak Włodzimierz	29067	Budzik Mirosław Piotr	31011
Piec Helmut Jerzy	29068	Gabron Józef	31012
Pękacz Marian	29069	Grzegorzczak Antoni	31013
Rozpłochowski Andrzej Ryszard	29070	Haczewska Barbara Maria	31014
Rejdych Janusz Karol	29071	Jaroszuk Mikołaj	31015
Rytwiński Krzysztof Stanisław	29072	Jędruszewski Zbigniew	31016
Rajpert Krzysztof Roman	29073	Jóźwiakowski Andrzej	31017
Sienkiewicz Henryk Adam	29074	Kamiński Wiesław Andrzej	31018
Seferowicz Elżbieta	29075	Karpiński Janusz Stanisław	31019
Świtoń Kazimierz Antoni	29076	Kolodziejczyk Jerzy Andrzej	31020
Sławek Czesław	29077	Kuć Ryszard Jan	31021
Strzódka Henryk Maksymilian	29078	Łupina Zygmunt Stanisław	31022
Szkoc Stanisław Józef	29079	Murat Krystyna Anna	31023
Szafko Jerzy	29080	Osiniak Stanisław	31024
Skura Franciszek Marian	29081	Paga Lesław Andrzej	31025
Słomski Waldemar	29082	Puczek Zbigniew Zdzisław	31026
Stachnowski Józef Franciszek	29083	Różycki Janusz	31027
Służalec Andrzej Marek	29084	Sokołowski Andrzej Jan	31028
Stawarz Ignacy Grzegorz	29085	Wesołowski Waldemar Jan	31029
Sadowski Roman	29086	Węglarz Stanisław	31030

ŚWIĘTOKRZYSKI REGION 32

Bartosław Waldemar	32001
Bieniek Stanisław	32002
Chałoński Michał Hubert	32003
Chodor Ewa Anna	32004
Dudek Andrzej	32005
Dachno Dezyderiusz Stefan	32006
Eberhardt Marek Antoni	32007
Filanowski Jan Alojzy	32008
Imela Edward Wiktor	32009
Jaworski Marian Włodzimierz	32010
Kania Aleksander	32011
Kuliński Henryk	32012
Kurowska Irena Henryka	32013
Lech Edward	32014
Mitura Adam	32015
Nowak Jan Krzysztof	32016
Markowski Andrzej Jan	32017
Pela Zbigniew Stefan	32018
Praszyńska Teresa Feliksa	32019
Ryś Bogdan Jerzy	32020
Serek Szczepan	32021
Stępień Jerzy Adam	32022
Śledzik Marian	32023
Waszka Zygmunt	32024
Żak Bogusław Andrzej	32025

TORUŃ REGION 33

Cichoń Wiesław	33001
Grzeszkiewicz Jerzy Antoni	33002
Jankowski Wiesław Jan	33003
Kornelewski Janusz Mikołaj	33004
Kukuła Mieczysław Leopold	33004
Obuchowicz Marek	33006
Przybylski Jerzy Marcin	33007
Semeniuk Edward	33008
Sienkiewicz Krystyna Helena	33009
Stawikowski Antoni	33010
Szałucki Tomasz Leon	33011
Wierzbowski Błażej	33012
Wysokiński Sławomir Henryk	33013
Zell Przemysław Andrzej	33014
Iwanów Zbigniew Ryszard	33015

WARMIŃSKO-MAZURSKI REGION 34

Bober Andrzej Witold	34001
Krupiński Mirosław Marian	34002
Langowska Grażyna	34003
Lechowski Leszek	34004
Rodomański Wiesław Kazimierz	34005
Lubieniecki Józef	34006
Łukomski Edmund	34007
Mackiewicz Stanisław	34008
Parowicz Kazimierz	34009
Powroźny Michał Wacław	34010
Poźniak Tadeusz Janusz	34011
Symoń Hieronim Szczepan	34012
Senderowicz Jerzy Stanisław	34013
Telesz-Burczyk Irena	34014
Żyliński Marek	34015

WIELKOPOLSKA (POZNAŃ) REGION 35

Adamczak Wacław Stanisław	35001
Andrzejewski Władysław Jan	35002
Borowska Bolesława Jadwiga	35003
Budzyński Stanisław Marian	35004
Ciszek Bogdan Tadeusz	35005
Czarłomny Piotr	35006
Dreszczyk Edward	35007
Dymarski Lech	35008
Gerwel Michał Piotr	35009
Grzeszczak Stanisław	35010
Jordan Jerzy Marian	35011
Karpiński Franciszek	35012
Karska-Zagórska Aleksandra Maria	35013
Kolińska Irena Sabina	35014
Konczalik Stanisław	35015
Krzyżanowski Henryk	35016
Kubiak Julian	35017
Kuźma Franciszek Piotr	35018
Łukowski Alfons Mieczysław	35019
Michalak Janusz	35020
Narożny Bogdan Kazimierz	35021
Nowacki Jerzy	35022
Nowak Jerzy Zbigniew	35023
Pałubicki Janusz	35024
Płotkowiak Jan Jerzy	35025
Porawski Andrzej Stanisław	35026
Proć Władysław Marian	35027
Różański Lech Bronisław	35028
Schefke Roman Brunon	35029
Rozwałak Zdzisław	35030
Sikorski Antoni	35031
Skrzypczak Roman Wawrzyn	35032
Stasiak Błażej Marian	35033
Sawicki Tomasz Kazimierz	35034
Syguła Andrzej	35035
Szafrański Jan	35036
Szymański Leonard Józef	35037
Szymczak Stanisław Kazimierz	35038
Szynakiewicz Jacek Józef	35039
Śliwiński Jan	35040
Wałęsa Lech	35041
Worsztynowicz Andrzej	35042
Żurek Stefan	35043

WIELKOPOLSKA POŁUDNIOWA (KALISZ) REGION 36

Filar Daniel Roman	36001
Koralewski Jerzy Jan	36002
Madeyski Leonard	36003
Obsadny Kazimierz	36004
Orczykowski Andrzej Marian	36005
Pietkiewicz Antoni Kazimierz	36006
Radziłowicz Krzysztof Andrzej	36007
Rolicz Zygmunt Ryszard	36008
Siciński Henryk Marian	36009
Szarzyński Jan	36010
Szymański Konrad	36011
Śliwa Bogusław	36012
Węgrzyn Andrzej Jan	36013

ZIEMIA SANDOMIERSKA REGION 37

Kozłowski Bolesław Jakub	37001
Krupka Stanisław Paweł	37002
Linek Henryk Jan	37003
Pyzik Maria Ewa	37004
Rostek Kazimierz Andrzej	37005
Sokołowski Józef Karol	37006
Wilczek Janusz	37007

ZIELONA GÓRA REGION 38

Aftarczuk Tadeusz	38001
Bańda Zygmunt Stefan	38002
Chojnacki Zygmunt	38003
Jarzębska Grażyna	38004
Krawczak Mirosław	38005
Krzycki Edward	38006
Kudła Jan	38007
Lechocki Józef	38008
Ługowski Piotr	38009
Mrowiec Zbigniew	38010
Rutkowski Tadeusz	38011

Szachowicz Zenon	38012
Szymkowiak Stanisław	38013
Szynkar Adam	38014

KĘDZIERZYN-KOŹŁE REGION 91

Kubiczek Lidia	91001
Nowak Seweryn	91002
Szota Antoni	91003

ZIEMIA KUTNOWSKA REGION 92

Dolat Marek	92001
Karczewski Aleksander	92002
Zyskowski Kazimierz	92003

NYSA REGION 93

Piątkowski Jan	93001
Sanocki Janusz	93002

FEDERACJA TARNOBRZESKA REGION 94

Kossak Jacek Marian	94001
Małobęcki Józef	94002

Członkowie Prezydium Zjazdu: Tadeusz Syryjczyk (przewodniczący), Stanisław Kocjan (zastępca) oraz Jerzy Stępień, Bolesława Borowska, Zbigniew Bełz, Antoni Pietkiewicz, Bronisław Śliwiński, Arkadiusz Paszek, Krzysztof Mikołajczyk, Lesław Paga, Antoni Fijałkowski, Jerzy Buzek, Stanisław Szymkowiak, Lesław Buczkowski, Benedykt Nowak i Jerzy Mielnik.

Oprócz Prezydium działały: **Komisja Uchwał i Wniosków** – przewodniczący Tadeusz Matuszyk, następnie Jan Dowgiałło z Mazowsza; **Komisja Statutowa** – przewodniczący Stanisław Dorociak ze Śląska Opolskiego; **Komisja Mandatowa** – przewodnicząca Danuta Nowakowska z Gdańska oraz **Komisja Skrutacyjna Głosowań Jawnych** i **Komisja Skrutacyjna do Głosowania Tajnego** – przewodnicząca Elżbieta Błaszczyńska z Bydgoszczy. Projekty uchwał przyjmowała (i ew. redagowała) **Komisja Uchwał i Wniosków**. Działały liczne komisje problemowe. Nad przebiegiem głosowań czuwała **Komisja Skrutacyjna Głosowań Jawnych**.

Komisja programowa: przewodniczący – Bronisław Geremek (Warszawa); sekretarz – Jerzy Milewski (Gdańsk).

